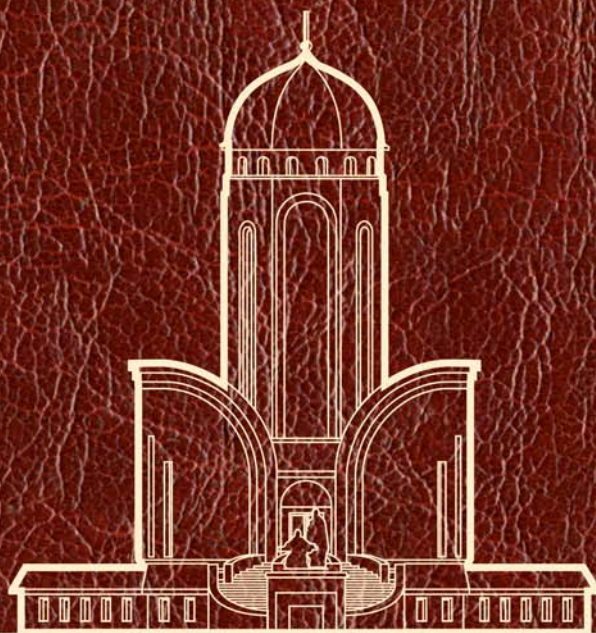

Микола Федоришин

**УЗЕЙНИЙ
КОМПЛЕКС
У ПЕРЕГОПНИЦІ**

10 РОКІВ МИНУЛО

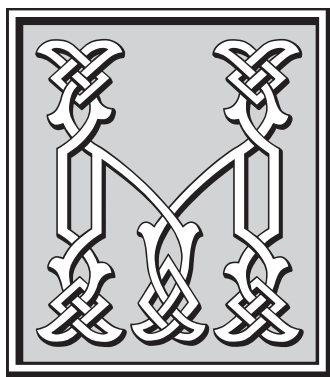
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Громадська організація
АСОЦІАЦІЯ МУЗЕЙНИХ ДІЯЧІВ ВЕЛИКОЇ ВОЛИНИ

Микола ФЕДОРИШИН

460 років Пересопницького Євангелія
30 років Незалежності України
10 років КЗ «Культурно-археологічний
центр «Пересопниця»

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

МУЗЕЙНИЙ
КОМПЛЕКС
У ПЕРЕСОПНИЦІ

10 РОКІВ МАНУЛО

Рецензенти:

С.В. Терський – доктор історичних наук, професор Національного університету «Львівська політехніка», археолог;

С.В. Виткалов – доктор культурології,
професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства
Рівненського державного гуманітарного університету;

Т.М. Самсонюк, кандидат історичних наук, заступниця директора
з обліку та збереження музейних цінностей КЗ «Рівненський обласний
краєзнавчий музей» Рівненської обласної ради.

Федоришин М.В.

Музейний комплекс у Пересопниці: 10 років минуло. –

Рівне: Асоціація музейних діячів Великої Волині, 2021.- 108 с. – іл.

У нашій книзі описано перелік сакрального, як на терені села Пересопниця, так і серед музейних сучасних споруд культурно-археологічного центру «Пересопниця». Обґрунтовано ознаки їхньої приналежності до сакрального.

Крім того, тут відображено 30-ти літній шлях і потуги гуманітаріїв Рівненщини щодо спорудження у селі Пересопниця Рівненської області музейного комплексу, який було збудовано і урочисто відкрито 29 серпня 2011 року під назвою «Культурно-археологічний центр «Пересопниця».

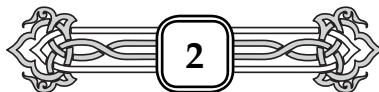
Висвітлено 10-ти літній період творення та становлення організаційної роботи, музейної експозиції, нових наукових досліджень, пошуково-фондової та культурно-освітньої роботи, промоції, організацію виставок та видання наукової, науково-популярної, довідкової та художньої літератури у цьому музейному закладі. Згадали тут і про перші кроки музейної інновації у музеї, які сьогодні відповідають на виклики сучасності й залишаються актуальними насамперед для відвідувача та місцевої громади.

ISBN

УДК

© М. Федоришин, 2021

© П. Шуляк, художнє оформлення великих літер, 2021

ВІД АВТОРА

Що таке музей? «Музейон», слово грецьке, означає святиня Муз: богинь науки, поезії, мистецтва.

У давнину в цих святинях складали люди найрізноманітніші та найдорожчі скарби, які за своїм мистецьким завершенням твору, науковим змістом або своєю особливістю звертали на себе загальну увагу і тому зберігалися в них з роду в рід. Пізніше всяку збірку подібного роду речей стали називати назвою «музейон» — музей. До наших часів дійшло досить багато артефактів з давнього Єгипту, Еллади-Греції, стародавнього Риму: східні килими, золототканні матерії, статуї, ікони, посуд, золоті та бронзові прикраси, рукописи вчених та поетів, дивовижні побутові речі.

Це був початок розвитку музейництва у світі.

З того часу мунули декілька тисячоліть. У теперішній час майже всі країни світу створили і пишаються своїми музеями. Україна молода держава, але з тисячолітньою історією. Наші національні скарби віками вивозили до країн-окупантів. Сьогодні державна влада, органи місцевого самоврядування намагаються підтримати музей-

2013 рік.

Інститут рукопису НБУ ім. В. Вернадського.

Оригінал Пересопницького Євангелія.

Ольга Степченко і Микола Федоришин.

ництво, однак в економічно відсталій країні це робиться досить повільно. Але хай повільно, необхідно рухатись вперед, збирати та досліджувати скарби-артефакти, удосконалювати експозицію, навчати та берегти музейних фахівців, людей рідкісної професії.

У цій книзі мова піде про один із кількох сотень музеїв України, який за своїм історизмом (першовитоки державності та мови!), своєю сакральністю мав би стати одним із головних пріоритетів національної ідеї в нашій державі. Це комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради, який 29 серпня 2021 року святкує свій 10-літній ювілей.

Що спонукало урядовців будувати у маленькому селі великий музейний комплекс? Звісно, що КНИГА, яка ввійшла в історію під назвою Пересопницьке Євангеліє. Стала п'ятим символом державності. Бо на ній присягають народу України новообрані Президенти під час інавгурації.

І нам варто пригадати, як наша духовна реліквія потрапила у Верховну Раду.

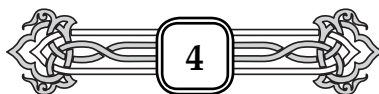
Перемогу на виборах Президента України у 1991 році отримав тодішній голова Верховної Ради Леонід Кравчук. Протокольні правила проведення інавгурацій в Україні законодавчо не затверджені. А так як це була перша інавгурація українського Президента, то сценарій вибудовувався на ходу. На підготовку було лише три дні, адже Леонід Кравчук складав присягу Президента України через три дні після оголошення ЦВК результатів виборів. Ініціатором прийняття присяги Президентом України на сакральній реліквії українців був поет Роман Лубківський, який тоді був народним депутатом зі Львівської області. Саме він звернувся до директора інституту літератури НАН України Миколи Жулинського, – яку реліквію той може порекомендувати. Вибору пам'ятки сприяло і те, що Пересопницьке Євангеліє – рукописна пам'ятка з батьківщини і Миколи Жулинського і першого Президента України Леоніда Кравчука. Жулинський, як уродже-

нець Рівненщини, часто відвідував свою малу батьківщину, спілкувався з місцевими діячами культури та літератури. У травні 1989 року у Пересопниці урочисто відкрили Пам'ятний знак Пересопницькому Євангелію. Завдяки цій події наш рукопис мов омиває рососою спраглу душу українців, які довгі роки жили у світі чужої культури. І місцева еліта в особі М. Жулинського шукала столичної підтримки у справі будівництва у Пересопниці духовного пантеону. Отже, Микола Григорович без вагань порекомендував покласти на інавгураційний стіл Пересопницьке Євангеліє, як перший український переклад святого Письма нашою, староукраїнською мовою.

Інавгурація першого Президента відбулась 5 грудня 1991 року. Леонід Кравчук складав присягу, поклавши руку на Конституцію УРСР, а поруч лежала Пересопницька Євангелія. Але у наступні роки усі Президенти будуть класти руку саме на Першокнигу.

І саме вона, українська Першокнига, Пересопницьке Євангеліє, спонукала урядовців, представників влади та місцевого самоврядування збудувати музейний комплекс у Пересопниці.

Микола Федоришин

I. ПЕРЕСОПНИЦЯ САКРАЛЬНА

час тотального панування споживацької ідеології, руйнування традиційних культурних цінностей ми втрачаємо духовні орієнтири, які задають абсолютний вимір людському існуванню. За таких умов актуалізується проблема переосмислення найважливіших світоглядних категорій, які означають смисложиттєві засади нашого буття. До таких понять належить і категорія **сакрального** (сакральне, або священне від лат. *sacrum* — святиня, жертва), яка, за словами докторки філософії Вікторії Головей, в сучасному гуманітарному дискурсі претендує на статус **МЕТАКАТЕГОРІЇ**.

Сучасна духовна ситуація характеризується нестачею справжності, істотності, девальвацією смислових основ культури. Саме тому і проявляється інтерес до тих феноменів, які традиційно виражали зв'язок людини зі смисложиттєвими засадами історично-культурного буття. Прикладом можуть слугувати потуги наших державників та громад

по відбудові втрачених святинь. За часи Незалежності України було відбудовано Свято-Михайлівський монастир у Києві, Свято-Успенський собор у Києво-Печерській лаврі, побудовані музейні комплекси у Батурині, Глухові, Чигирині, Любечі, Галичі, Межибожі, Володимирі Волинському, Дубно тощо.

Не стала винятком і Пересопниця, нині невеличке село у Рівненській області, а в минулому – столиця удільного князівства Давньої Русі. Саме тут, у стінах старого княжого православного монастиря, у 1561 році було створено українську Першокнигу – Пересопницьке Євангеліє, пам’ятку української мови та мистецтва. Новий Заповіт вітчизняні реформатори архімандрит Григорій та Михайло Саноцький переклали із староболгарської на руську мову. За красою та художнім оформленням їй, за словами відомих мистецтвознавців О. Грузинського, Р. Павлуцького, Я. Запа-ска, немає рівних.

Саме вона по-праву стала символом державності України: на ній під час інавгурації присягають Президенти України.

У 2011 році, з нагоди святкування 450-ї річниці створення Пересопницького Євангелія, у селі Пересопниця було збудовано музейний комплекс у складі археологічного музею, музею Пересопницького Євангелія, музею просто неба «Княже місто XI-XIII ст.». Комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради за 10 років свого становлення, сьогодні впевнено можна назвати духовним, історико-культурним, туристичним осередком в Україні.

У

цій книзі спочатку звертаємося до сакрального, бо саме воно традиційно відіграло роль своєрідного епіцентру культурного розвитку, в якому генерувалися смисли, норми і цінності, формувалися світоглядні засади – способи взаємодії із природним середовищем та орієнтації людини в соціальному просторі, символічні форми співвіднесення з абсолютним виміром життя, критерії розрізнення реального і нереального, істинного і хибного, добра і зла, прекрасного і потворного тощо. Тому правомірно розглядати його, як важливий соціокультурний феномен, який визначає розвиток суспільства, систему його регулятивних норм та цінностей.

Поняття **«сакральне»** означає священне. Воно ввійшло з латини в словник всіх європейських мов, у тому числі і слов'янських. На думку багатьох авторитетних дослідників «сакральне» трактували як надзвичайну силу, що панує над людьми, скеровує їх життя, гідне поклоніння, може стати посередником між людиною і божеством. Сакральне – це все, що стосується релігії: ім'я Бога, імена Святих, книги Святого Письма, культові будівлі, церковні речі та атрибути, ікони. Все це характеризує цілісну систему духовних абсолютів та смисло-життєвих цінностей людини.

У нашій книзі з'ясуємо перелік сакрального, як на терені села Пересопниця, так і серед музейних сучасних споруд культурно-археологічного центру «Пересопниця». Спробуємо обґрунтувати ознаки їхньої приналежності до сакрального.

1. На околиці села Пересопниці, на урочищі «Пастівник» стоїть великий похилений двометровий кам'яний хрест. За словами місцевих мешканців, стоїть він дуже

давно, «наші діди говорили, що стоїть він із давніх-давен». Науковці вивчають історію цієї пам'ятки, яка стосується питання місцезнаходження відомого монастиря Різдва Богородиці, у якому було створене Пересопницьке Євангеліє. Археологи довели, що під хрестом знаходиться маленький некрополь. Хрест, цілком очевидно, поста-

вили наші предки на монастирищі у 1630 році після його ліквідації. Біля хреста лежали кам'яні плити княжої доби.

Семантичне уявлення щодо пересопницького кам'яного хреста, яке відповідало б **сакральному**, було утворене розгалуженою структурою ознак. Протягом віків селяни дбайливо доглядали святиню: обкошували траву та зілля, перед Великоднем білили та пов'язували на раменах вишитий рушник, який був прикрасою та оберегом протягом року. А ще тут говорять молитви, торкаючись рукою хреста. Останні де-

кілька років представники нетрадиційної медицини часто стоять біля хреста з протягнутими руками з відкритими долонями до землі.

Сюди входять релігійно-світоглядні ознаки – могутнє, сповнене життєдайною силою, надлюдське, належне Господу. До них додавалася ритуальна ознака – культура. У семантичну структуру включалися і ознаки етичні – благочестиве, не осквернене місце. Зрештою до загальної семантичної структури додавалися сотеріологічні (таке, що спасає душу, «забезпечує» їй гідний посмертний статус).

2. Православна церква Святого Миколая побудована у другій половині XVIII ст. Ця архітектурна пам'ятка дерев'яного зод-

чества належить до дерев'яних храмів волинського типу, для яких характерні присадкуватість пропорцій, наявність опасань, перехід від центрального четверика до восьмерика верху без залому, а також шоломовидна форма бань. На цьому типі храмів у XVIII столітті дещо позначився вплив барокової стилістики – ускладненням композиції з переважаанням триверхих та п'ятиверхих хрещатих церков, збільшенням висоти зрубів і характерною пластикою, що включає також вишукані форми арок

вирізів у інтер'єрах.

Крім того, коло церкви є два давні поховання, на яких встановлені хрести, які можна датувати XVII століттям. Цілком ймовірно, що останки внучок княгині Анастасії Заславської, фундаторки Пересопницького Євангелія, княгині Катерини Загоровської і княгині Олени Горностай, уроджених княжок Чорторийських, після ліквідації Пересопницького монастиря у 1630 році, були перенесені до церкви Святого Миколая на двірець. Втім не виключено, що саме тут покоїться прах і самої княгині Заславської.

Церква – не лише осередок духовного спілкування з Богом. Це також центр громадського життя. Завдяки церкві у хаос навколишнього світу вносилися лад та духовна дисципліна. Сучасні світові нації сформувалися довкола своїх храмів.

Унікальність святині, її внутрішнього світу, являє собою форму автентичного буття. Інтимність, прихованість, утаємниченість **сакрального**, пов'язане з табу, ускладнює саме висловлювання про нього. Те, що приховане, «невидиме», свідчить саме про себе, але свідчення це звернене тільки до обраних, посвячених. На нашу думку, безпосередній розгляд **священного** вимагає звернення до «не комунікативних функцій тексту». Про це пише і відомий філософ, релігійний мислитель Семен Франк: «Перед лицем Святині, власне, мала би замовкнути всяка людська мова. Говорити про неї саму – суєтна та блюзнірська справа. Єдине, що адекватне святості цієї реальності, – мовчання – тиха, нечутна і невиразима насолода самою її присутністю в нас і для нас». Можливо у цьому контексті краще говорити про особливий вид комунікації, яка, застосовуючи певні символічні коди, забезпечує сокровенність **сакрального**,

шанобливе і трепетне ставлення до нього.

3. Наступним сакральним місцем у Пересопниці, на нашу думку, слід віднести і споруду культурно-археологічного центру «Пересопниця» в якому розміщені археологічний музей та музей Пересопницького Євангелія.

В археологічному музеї **сакральними** експонатами (X-XIII ст.) є натільні хрестики, хрести-енколпіони, підвіски із зображенням Божої Матері та Святих, Євсейово Євангеліє 1283 року, Луцьке Євангеліє XIV ст. (факсиміле). Дані експонати характеризують цілісну систему духовних абсолютів та смисложиттєвих цінностей людини на зорі нашої державності у часи Київської Русі.

У музеї Пересопницького Євангелія майже всі експонати сакрального змісту: книги Святого Письма (стародруки, сучасні видання, факсиміле знаменитого Пересопницького Євангелія), речі церковного вжитку (підсвічники, хрести, одяг священника, посуд, корони для вінчання, ікона). Факсимільне видання Пересопницького

Євангелія з першого дня свого перебування в експозиції музею стало об'єктом паломництва православних віруючих різних конфесій, протестантів та католиків. Люди, підійшовши до Євангелія, молилися, перехрестивши чоло, цілували (як у церкві ікону). Такі дії свідчать про особливий вид

2015 рік. IV фестиваль сакральної музики «Блага вість».
Вітальне слово від ігумена Пересопницького монастиря Григорія Нерети.

комунікації, яка забезпечує сокровенність **сакрального**, відповідне ставлення до нього.

4. Стало гарною традицією щорічно наприкінці серпня проводити на території «Пересопниці» фестиваль духовної музики «Блага вість». У ньому беруть участь церковні та світські хорові колективи з Рівненської області, в репертуарі яких є духовна музика. Протягом декількох років у фестивалі брали участь хори з Рівного, Острога, Вараша, Грушвиці, Клевани, Зорі, Малого Шпакова, Дядькович, Милостова. З 2015 року цей культурологічний захід стали іменувати **«сакральним»** – фестиваль **сакральної** музики «Блага вість». Твори **сакральної** музики є релігійними не тільки за своїм змістом, а ще й у специфічному, функціональному смислі: вони є священними речами – об'єктами вшанування, поклоніння, як символічні посередники між божественним і людьми.

Їх функціональна специфіка зумовлена, на нашу думку, особливим онтологічним і аксіологічним статусом **сакрального**. Адже через онтологічний зв'язок

Оглядова комісія фестивалю:
о. Олександр (у центрі), благочинний Клеванський, о. Петро, настоятель Св. Миколаївської церкви у Пересопниці, архидиякон Покровського собору С. Кульчицький.

зі священними первообразами вони беруть участь у силі священного й на символічному рівні є його повноправними представниками.

5. Пам'ятний знак Пересопницькому Євангелію, який споруджено у 1989 році, відносимо до такого поняття як

«сакраментальний». За тлумачними словниками термін **«сакраментальний»** означає таке: який стосується релігійного культу; обрядовий, ритуальний; який дуже цінують, оберігають; **священний**, заповітний; який став звичним, узвичаєним; традиційний, надзвичайно важливий, винятковий.

Пам'ятний знак – це гранітна двомертова брила. Зверху на камені – символ Ісуса Христа – невеликий хрест. На камені висічено напис, який обрамлений орнаментом модерного часу доби Великого Відродження. **«У Пересопниці в 1556-1561 рр. було створено українську першокнигу ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ визначну пам'ятку української мови та культури».**

Розглянемо вищезгадані ознаки:

1. Який стосується релігійного культу, священний.

- Присутність хреста;
- Знак встановлений Четвероєванге-

лію, тобто Священній Божественній книзі.

2. Обрядовий, ритуальний.

а). Щорічно з 1989 року 22 травня, на Престольне свято пересопницької церкви Святого Миколая, до Пам'ятного знаку приходять багатолюдна процесія на чолі з духовним кліром, іконами та хоругвами. Урочисту літургію править місцевий священник о. Петро Шліхта із запрошеними Клеванським благочинним о. Олександром та священниками.

б). Досить часто очолював цей духовний клір о. Сергій Лучанін, секретар Рівненської єпархії ПЦУ.

в). Крім того, у 2005 році тут читав літургію Високопреосвященніший митрополит Євсей, владика Рівненської єпархії УПЦ КП, у 2015 році – Високопреосвященніший архієпископ Іларіон. У 2011 році – Високопреосвященніший архієпископ Луцький та Волинський Михайл.

3. Який став звичним, узвичаєним; традиційним, надзвичайно важливим.

а). Стало вже гарною традицією біля знаку Пересопницькому Євангелію проводити протягом 30 років поспіль (1990-2020 рр.) Свято духовності і культури, яке започаткували організатори: управління культури Рівненської облдержадміністрації (Ю. Нікольченко, Я. Мельник, П. Давидюк), відділ культури Рівненської райдержадміністрації (М. Федоришин, І. Юрчук, В. Дорошенко, І. Солодуха), Рівненська організація Спілки письменників України (Є. Шморгун, О. Бабій, Л. Рибенко, А. Лимич, І. Баковецька), Рівненське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка (Б. Степанишин, В. Ковтунець, І. Кузьмюк, М. Федоришин, С. Ніколіна, І. Ветров). З 2012 року до числа організаторів приєднав-

ся новозбудований комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради (М. Федоришин, І. Солодуха).

б). У святі брали участь Народні депутати України: Микола Пороський, Василь Червоний, Володимир Ковтунець, Павло Мовчан, Павло Сулковський, Юрій Вознюк.

в). У святі брали участь представники Рівненської обласної та районної державної адміністрації, Рівненської обласної та районної рад.

г). У святі брали участь представники політичних партій: Української народної партії, Народного руху України, Рефор-

ми і порядок, Наша Україна, Батьківщина, ВО «Свобода».

4. Винятковий.

На цю ознаку претендує обласний молодіжний літературний конкурс «Перло многоцінне», який 15 років поспіль організовує РОО «Просвіта» імені Т. Шевченка та Рівненське обласне управління освіти та науки. Продукт цього конкурсу літературний альманах «Проріст» біля Пам'ятного знаку на святі вручає переможцям редактор Євген Шморгун. Багато учасників конкурсу стали відомими письменниками та журналістами (відомі поетки Ірина Мельник-Мостепан, Наталія Демедюк тощо).

Не викликає сумніву, що всі функції сакрального і сакраментального у Пересопниці тісно пов'язані між собою: вони не просто взаємодіють, а й взаємно обумовлюють одна одну. Основна функція сакрального – образно-символічна репрезентація священного, яка інтегрує в собі всю повноту його різноманітних функціональних аспектів, зрештою створює у цьому історичному середовищі виняткову благодатну атмосферу. Про це часто згадують численні туристи – відвідувачі музейного комплексу «Пересопниця».

2018 рік. Просвітяни з учасниками обласного молодіжного літературного конкурсу «Перло многоцінне».

II. ПЕРЕДУВАННЯ: ВІД ІДЕЇ ДО ВІДКРИТТЯ МУЗЕЮ У ПЕРЕСОПНИЦІ (1981 – 2011 рр.)

творення княжих уділів та укріплених міст-фортець наприкінці XI ст. у Волинській землі окремі дослідники приписують на той час княжичу Володимиру Мономаху. Археологічні знахідки підтверджують, що Пересопниця як місто постало саме у II половині XI століття. Пересипали вал, викопали оборонний рів на продовговатому місці, що врізався у заплаву річок Стубли та Омелянки і на 7 гектарному вже острові збудували «город», тобто укріплене місто. І від того пересипання землі знайшлася назва поселення – **Пересопниця**. А перша літописна згадка (1149 р.) про Пересопницю повідомляє, що цим князівством володів син засновника міста князь Вячеслав.

У XIV ст. місто в силу татарських набігів стало невеликим селом. Але княжий монастир успішно функціонував. Саме у його стінах у 1561 році було створена знаменита пам'ятка української писемності і мови «Пересопницьке Євангеліє». Нині ця книга стала одним із символів України, на ній присягають Президенти України під час інавгурації.

Отже, село Пересопниця є історичним селом, в якому збереглося шість пам'яток археології, пам'ятка історії, пам'ятка культового мистецтва XVIII ст.. Археологічні розкопки тут проводилися із невеликими перервами від 1850 року до нашого часу. Найвідоміші археологи: Катерина Мельник-Антонович, Олександр Цинкаловський, Володимир Шеломенцев – Терський, Святослав Терський, Богдан Прищепя, Олексій Войтюк. Археологічні знахідки з Пересопниці були розпорошені у музеях Львова, Києва, Луцька, Рівного. Пересопницьке Євангеліє знайшло свій прихисток з 1947 року в Інституті рукописів Національної бібліотеки імені В. Вернадського.

ЗАДУМ. 1981 РІК.

Коли зупинитися на валу в урочищі Замостя над річкою Стублюю, погляд сягає на історичний ареал середньовіччя – залишки княжого граду Пересопниця. Урочище Замостя – передгороддя княжого міста Пересопниця, залюднення якого, на думку археолога О. Цинкаловського, можна віднести до бронзового віку. За часів княжої доби через Замостя проходила в'їзна дорога до Луцької брами міста.

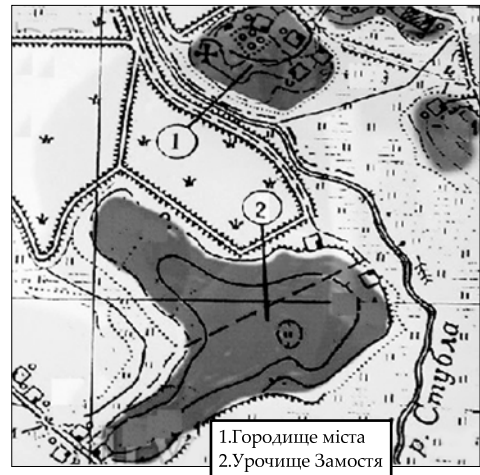
На той час автор цих рядків Микола Федоришин замешкав біля Замостя, одного із посадів княжої Пересопниці і працював на посаді завідувача клубом в селі Новожукові (тодішня наз. с. Іскра).

Думки про створення музею почали з'являтися після знахідок численних артефактів в околицях Пересопниці.

На Замості було колгоспне поле, яке він обходив після весняно-осінньої оранки. Найперша знахідка з південної сторони Замостя – чималий фрагмент мармурової пілястри. Цілком очевидно, що у цьому поселенні могла бути мурована церква.

На пересопницькому городищі, власне на території давнього граду, була садиба родича М. Федоришина Максима Мальчуна (тепер будинку немає, лише льох). На огороді Мальчуна, який знаходився у самому центрі городища, доводилось йому неодноразово садити та збирати картоплю. Тоді збирав у ріллі фрагменти скляних браслетів, наконечники стріл тощо.

Найбільше поповнив колекцію артефактів глемінник фельдшера Павла Поліщука Сашко, який проживав у Донецьку, але влітку приїздив на канікули до свого дядька. Садиба П. Поліщука знаходилася біля Жуківського городища-замчища. Коли він

дізнався, що М. Федоришин збирає археологічні знахідки, то запросив подивитися його колекцію. Він показав більш як тисячу різноманітних металевих, бронзових, мідних прикрас, підвіски, гудзики, сотні керамічних, скляних та бурштинових намистин, наконечник списа, риболовні гачки, керамічний човник для в'язання сіток. **«Де це добро ти знайшов?»** - запитав Микола Олександра. — **«Найбільше під водою. У мулі, на дні річки Стубли. Дещо на огородах. Вже декілька років маю таке собі хобі»**. Федоришин викупив ці археологічні знахідки за пляшку горілки.

Ще одним джерелом поповнення археологічної колекції стали знахідки місцевих хлопчаків. У сільському клубі села Іскра Федоришин створив модне на той час любительське об'єднання під назвою «Клуб юних краєзнавців». Активність роботи цього клубу була невисокою. Хлопчаки приносили один або два артефакти, здебільшого крем'яні вироби часів неоліту або бронзи. Винагороною (або стимулом) було для активних членів клубу безкоштовне відвідування суботньо-недільних вечорів танцю (концерти місцевого ВІА

«Вперед», худ. керівник А. Вовк).

Влітку 1982 року до Пересопниці черговий раз прибув на розкопки львівський археолог Володимир Терський із сином Святославом, на той час студентом історичного факультету ЛДУ імені І. Франка (нині С. Терський відомий археолог, доктор історичних наук, професор «Львівської політехніки»). Позналилися з місцевим краєзнавцем М. Федоришиним, який показав їм велику колекцію артефактів, яка на той час налічувала більше тисячі одиниць. Звідси і почався власне археологічний вишкіл Миколи Федоришина. Терський оглядав кожен артефакт, ідентифікував його, багато розповідав про історію княжої Пересопниці. Говорили про створення музею.

Після закінчення археологічних розкопок спілкувалися листуванням (окремі листи В. Терського Федоришин М.В. передав у фонди КАЦ «Пересопниця»).

Власне польова школа відомого археолога Володимира Саватійовича Терського відкрили для молодого краєзнавця ази археологічної науки. А курс «музейна справа» Федоришин М.В. прослухав та здав залік під час навчання у Рівненському державному інституті культури. Викладав цю дисципліну відомий рівненський історик та музеолог Гурій Бухало.

Отже, кадровий та матеріальний ґрунт для створення археологічного музею був підготовлений на початку 1983 року.

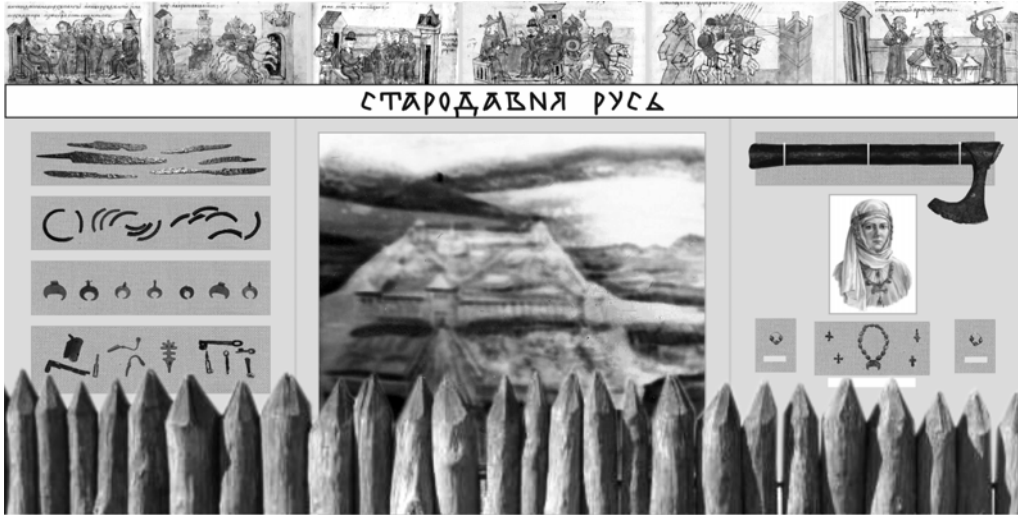
РАДУХІВКА. МУЗЕЙНА КІМНАТА У СІЛЬРАДІ. 1983 РІК.

Навесні 1983 року на перевірку діяльності сільського клубу прибула районна комісія у складі інструктора райкому КПРС Болеслава Жураковського та начальника відділу культури Рівненського райвиконкому Олексія Гамзюка.

Завідувач клубом показав колекцію пересопницьких артефактів. Б.С. Жураковський раніше працював науковим співробітником Вінницького краєзнавчого музею. Отже, був фахівцем музейної справи. Колекція його просто вразила. Мова зайшла за створення археологічного музею. У сільському клубі немає жодної кімнати. Начальство вирішило зустрітися з головою Радухівської сільської ради Святославом Парфенюком і обговорити питання приміщення для нового археологічного му-

зею. Парфенюк погодився виділити одну велику кімнату приміщення сільради для археологічного музею. У цій кімнаті було невелике підсобне приміщення, куди і перенесли всю колекцію артефактів. На дверях зробили вивіску «Археологічний музей». Обговорювали концепцію оформлення музею з Жураковським, який тепер часто навідувався до Новожукова. Обговорювали питання художньо-експозиційного оформлення музейної кімнати. Планшетна експозиція, яка на той час була майже у всіх краєзнавчих музеях України, нам не підходила. Шукали інший підхід. Голова колгоспу «Іскра» Б. Одуд був готовий виготовити будь-які дерев'яні конструкції. Все склалося гарно. Про бюджет музею не було мови. Робота велася на волонтерських засадах.

КЛЕВАНЬ. ПЕРЕСОПНИЦЬКІ АРТЕФАКТИ В ЕКСПОЗИЦІЇ РАЙОННОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ. 1983 -1992 РР.

Однак, у Радухівці відкрити музей не вдалося. Причин декілька. Федоришин купив будинок у селі Новоставі біля Клевані і переїхав туди на постійне проживання. Помінялося районне начальство. Новий начальник відділу культури Рівненського райвиконкому Лідія Пабат запросила Миколу Федоришина працювати над створенням районного краєзнавчого музею у Клевані. Приміщення під музей було. Це був приватний двоповерховий особняк польського лісничого. За часів радянської влади тут знаходилося районний відділ НКВС, згодом МГБ, за часів німецької окупації – один із відділів гестапо.

За чотири роки (1983-1986 р.р.) музей було створено, а урочисто відкрито у 1988 році. Пересопницькі артефакти знайшли місце у розділі «Стародавня Русь».

Пересопницьке Євангеліє в експози-

ції було представлено лиш копією статті Л. Кравцова «Митець з Пересопниці», яка була опублікована в обласній газеті «Червоний прапор». Саме цей письменник - краєзнавець познайомив Федоришина вперше з Пересопницьким Євангелієм – через статтю в Українській радянській енциклопедії. Лаврентій Кравцов подарував свою книгу «Свідки народної величч», в якій були згадані літописні події княжої Пересопниці.

У 1992 році, через економічну скруту, музей закрили, а експонати передали на зберігання у фонди Рівненського обласного краєзнавчого музею. Знахідки з княжої Пересопниці передали у новостворений музейний комплекс «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» у 2011 році. Але шлях до створення музею ще був довгий і йому передували важливі історичні події.

ПЕРЕСОПНИЦЯ. ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК ПЕРШОКНИЗІ. 1989 РІК

Наприкінці 80-х років ХХ століття процеси демократизації невпинно вели український народ до створення своєї держави – України. Влітку 1988 року рівненський письменник і журналіст Євген Шморгун опублікував в обласній газеті «Зміна» статтю «Світло далекої зірки», в якій згадав про знамените «Пересопницьке Євангеліє». Ця стаття спонукала Федоришина до задуму: у селі Пересопниця поставити Пам'ятний знак українській Першокнизі.

Другий секретар Рівненського райкому КПРС Анатолій Кирилюк запросив Миколу Федоришина очолити відділ культури райвиконкому у 1988 році. Одже, літописна Пересопниця стала пріоритетом Відродження історичної пам'яті. У редакції молодіжної газети «Зміна» Федоришин знайшов свого земляка, письменника Євгена Шморгуна. Поділився з ним ідеєю встановлення Пам'ятного знаку Пересопницькому Євангелію в селі Пересопниця. Шморгун виявився саме тим двигуном, який почав долати ідеологічні перепони на шляху творення цього проекту. Організаторами та ідейними рушіями цієї неординарної події були Рівненське товариство охорони пам'яток історії та культури (В. М. Ляшук), Товариство шанувальників української мови (В. М. Червоній), Рівненська обласна організація Спільки письменників УРСР (О. Т. Богачук), Рівненська обласна організація Спільки художників УРСР (К. М. Литвин), відділ культури Рівненського райвикон-

На своїй землі.

*Земляки Євген Шморгун
та Микола Федоришин.*

кому (М. В. Федоришин).

Варто згадати імена людей, які в умовах безгрошів'я, досить оперативно організували роботи по встановленню великого гранітного каменю у центрі історичного села Пересопниця. Юрій Халабов, Микола Григоров, Петро Сара, Микола Поровський, Раїса Бондар, Олександр Крижанівський, Олександр Пилипчук, Борис Харват, Олексій Хмилецький.

Ламаючи спротив правлячої партії (КПРС), рівненська інтелігенція показала тут своє справжнє ество: успішно здала тест на патріотизм, зрештою, на українство. І хоч за спиною кожного ще стояла чорна тінь тоталітарного радянського режиму, але вже «крига скресла»,

*Буклет «Літописна
Пересопниця» було
видано відділом
культури Рівненського
райвиконкому в кількості
1000 шт. для учасників
відкриття Пам'ятного
знака «Пересопницькому
Євангелію»
14 травня 1989 року.*

комуністичний мур захитався. І саме масові культурні заходи, подібні до пересопницького, почали «розхитувати» в Україні, здавалось, вічний непохитний мур комуністичного тоталізму, який впав 24 серпня 1991 року. Можна впевнено сказати, що цей масовий багатотисячний захід став вже третьою визначною історичною подією національного масштабу у невеличкому волинському селі Пересопниця. Пам'ятний знак було споруджено біля сільського клубу і уро-

чисто відкрито 14 травня 1989 року. На різбленій гранітній книзі гравери висікли напис:

«У Пересопниці в 1556-1561 рр. було створено українську першокнигу ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ, визначну пам'ятку української мови та культури».

Пам'ятний знак був встановлений всупереч панівної комуністичної влади і став символом боротьби за незалежність України.

МУЗЕЙНИЙ КУТОЧОК У КЛУБІ

Напередодні урочистого відкриття Пам'ятного знаку Микола Федоришин у сільському клубі створив музейну експозицію з двох розділів:

1. Пересопниця – столиця удільного князівства княжої доби.
2. «Пересопницьке Євангеліє» – українська Першокнига.

Для оформлення першого розділу було використано з районного музею 30 пересопницьких артефактів: наочник списа, декілька стріл, гудзики, скляні браслети, десяток керамічних орнаментованих намистин.

Для оформлення другого розділу була використана праця П. Житецького «Описание Пересопницкой рукописи XVI в. с приложением текста Евангелия от Луки, выдержек из других евангелистов и 4-х страниц снимков. — К., 1876. — 79 + 4 с.». Цю книгу дістали через міжбібліотечний абонемент (МБА) і зробили копію.

Художнє оформлення куточка здійснив самодіяльний художник з Клевані Віталій Мирончук. Опікувалася музейним куточком завідувачка клубом Таміла Юхимчук.

14 травня 1989 року багато учасників урочистого відкриття Пам'ятного знаку Пересопницькому Євангелію відвідали цей музей.

У 1994 році рівненський архітектор Віктор Ковальчук представив на суд громади проект собору, який на той час втілити не вдалося. В 2011 році цей проект був перероблений під музей.

За цей період письменники Рівненщини (Євген Шморгун, Вікторія Климентовська, Василь Басараба, Євген Цимбалюк) постійно моніторили Пересопницьке Євангеліє на сторінках місцевої періодики. Автором було видано буклет «Українська Першокнига (1991 р.)», збірку «Першокнига» (1994 р.), книги «Пересопницька Русь» (2001р), «Пересопницька Першокнига (2005 р.)».

Буклет «Українська першокнига» (8 ст.) видано у січні 1991 року з ініціативи товариства «Просвіта». На буклеті напис «Авторський гонорар перераховується на спорудження музею Пересопницького Євангелія».

Часто і зустрічались, працювали у Пересопницькому гості. Ось і цього разу разом зупинились письменники (зліва направо) Володя СУСЛОВА з Львівщини, Віктор КОВАЧУК та Володимир НЕСТАВКА з Києва.

Авторський гонорар перераховується на спорудження музею Пересопницького Євангелія.

СВЯТО ДУХОВНОСТІ І КУЛЬТУРИ

Під такою назвою тут, біля Пам'ятного знаку Пересопницькому Євангелію, прижилося щорічне свято.

У травні 1990 року з ініціативи Євгена Шморгуна у Пересопниці відбувся мітинг та встановлення метрового гранітного каменю з написом «Тут буде споруджено Народний дім». У заході взяло участь мало людей – власне ті, що приїхали з Рівного. Це були письменники, журналісти та декілька активістів-рухівців.

Діюча комуністична влада з цим не змирилася. Через тиждень, 22 травня, на престольне свято Св. Миколая, Рівненський райком КПРС на

чолі з М. Григоруком організують альтернативний мітинг та концерт біля Пам'ятного знаку. На свято запросили і письменників, зокрема Євгена Шморгуна. Після закінчення служби у церкві парафіяни на чолі із священником о. Миколаєм хресним ходом прийшли до Пам'ятного знаку. Священник відправив урочисту літургію, відбувся мітинг та концерт.

З цього часу подібний сценарій відбувався тут майже щорічно.

Але, наступного, 1991 року, відділ культури Рівненського райвиконкому тут організує урочистості та театралізоване свято з нагоди святкування 430-ої річниці створен-

2005 рік. Виступ голови обласної «Просвіти» М. Федоришина про спорудження музею у Пересопниці. На сцені (зліва направо) Павло Поліщук, голова Рівненської райдержадміністрації, о. Петро, настоятель церкви Св. Миколая, ведуча, митрополит Євсевій, владика Рівненсько-Острозької єпархії УПЦ КП, Сергій Олексіюк, голова управи УНП, Петро Стельмах, голова Рівненської райради, Вікторія Климентовська, поетка.

Концерт. Виступає хор та дитячий ансамбль з Клеванської ДМШ.

ня Пересопницького Євангелія. Афіша, програмка свята та сувенірна Грамота демонструються в експозиції музею Пересопницького Євангелія КЗ «Пересопниця».

Отже, в подальшому щорічне обласне свято духовності і культури, відбувалося 22 травня, на престольне свято у Пересопниці (організатори: управління культури Рівненської ОДА, відділ культури Рівненської РДА, РОО НСПУ, товариство «Просвіта», з 2012 року – КЗ «Пересопниця»).

Свято духовності і культури – це святкова Літургія, мітинг, концертна програма. Протягом 20 років на мітингу лунали заклики щодо спорудження у селі Пересопниця: Духовного центру, православного Собору, Народного дому, будинку культури з музейною кімнатою, музейного комплексу.

З 2005 року додалася церемонія нагородження переможців обласного літературного дитячого конкурсу «Перло багатоцінне» (управління освіти і науки Рівненської ОДА, товариство «Просвіта»).

Де ж, як не тут, підбивати підсумки літературних конкурсів, наголошує голова обласного об'єднання Всеукраїнського Товариства «Просвіта» Іван Ветров. **«У мене в руках – теж книга – вона має назву «Проріст» – 13-й випуск літературного альманаху. Адже якраз Пересопницьке Євангеліє – той наріжний камінь, той фундамент, від якого карбувалася сучасна українська мова. Сьогодні наші юні поети, прозаїки, творча молодь, популяризує українське слово, возвеличує його, зберігає і примножує»,** – розповідає Ветров.

До збірки увійшли твори переможців щорічного літературного учнівського

Гості та мешканці Пересопниці на святі.

конкурсу, який має назву «Перло многоцінне» – за аналогічною назвою збірки творів морально-релігійного характеру волинянина Кирила Ставровецького, твори якого в царській Росії були заборонені.

Нагороджуючи юних літераторів, письменник Євген Шморгун, редактор альманаху, зауважив – їхнє світобачення має служити прикладом для морально-

сті сучасних політиків. **«Мені хотілося б побажати, щоб влада наша, хоча б обласна, доросла до рівня думання оцієї учениці Анни Вознюк із села Ясногірка – її стаття перша, дуже сильна й мудра»,** – сказав Шморгун.

Здебільшого автори альманаху «Проріст» згодом стають письменниками і журналістами, вчителями-філологами, сподвижниками українського слова.

2013 рік.

2017 рік.

2018 рік. На столі лежать стосики дитячого літературного альманаху «Проріст». Редактор Є. Шморгун розповідає про переможців конкурсу М. Федоришину та Н. Савчук.

*Просвітяни. (Зліва направо) Іван Ветров, голова Рівненського
ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Наталія Савчук, член Правління,
Ніна Назарчук, вчителька, переможець конкурсу, Мирослава Косарева,
секретарка РОО ВУТ «Просвіта», Галина Пиляй, просвітянка з Шпанова.*

*2017 рік.
Переможці конкурсу з членами правління РОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка.*

ПОПЕРЕДНІ ПРОЕКТИ МУЗЕЙНОГО КОМПЛЕКСУ У ПЕРЕСОПНИЦІ

Про створення музейного комплексу у Пересопниці Микола Федоришин публічно говорив у своїх промовах під час мітингу на Святі духовності і культури у Пересопниці протягом 2005-2008 років. Проект музейного комплексу, з яким виступив на Всеукраїнському святі духовності і

культури з нагоди Дня української писемності та мови в Острозькій академії у 2008 році був опублікований у всеукраїнському часописі «Слово Просвіти» 20.11.2008 року як стаття «Українські святині на Рівненщині» (див. стор. 25-26).

*Листопад 2008 року.
Всеукраїнська конференція
з нагоди Дня української
писемності та мови
у Острозькій академії.
Рівненський культуролог
Микола Федоришин презентував
проект музейного комплексу
у Пересопниці.
Учасники конференції на чолі з
головою РОО СПУ Лідією Рибенко
після історичного Острога
відвідали Рівне та Пересопницю.*

СЛОВО Просвіти

«УКРАЇНСЬКІ СВЯТИНИ» НА РІВНЕНЩИНІ

20.11.2008

Микола ФЕДОРИШИН, м. Рівне

Національним святиням — Пересопницькому Євангелію та Острозькій Біблії — приурочене Всеукраїнське свято духовності й культури, яке відбулося на Рівненщині з нагоди Дня української писемності та мови. За словами голови Рівненської обласної організації Національної спілки письменників України Лідії Рибенко, в заходах узяли участь лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Рафаїл Торконяк, прозаїки, поети, драматурги, критики, культурологи з Києва, Дніпропетровська, Львова, Тернополя, Луцька, Рівного, представники вітчизняних вищих навчальних закладів та Ягеллонського університету (Польща). Напередодні вони відвідали Музей книги в Острозі, в Острозькій академії провели наукову конференцію (модератор — просвітянин, проректор Петро Кралюк), відвідали рівненський музей Уласа Самчука. Закономірно, що наукові слухання розпочалися з доповіді перекладача Острозької Біблії зі старослов'янської Рафаїла Торконяка, нині викладача факультету релігієзнавства Острозької академії. Отець Рафаїл послідовно втілює свій

задум: довести, що саме Острозька Біблія — джерело для сучасних біблійних текстів в Україні, Білорусі та Росії. Його нова праця обґрунтовано доводить, що Острозька Біблія живе в так званій Єлисаветівській Біблії, переписаній з Острозької, — “зросійщена мова, правлена на підставі чотирьох текстів”. Науковці детально проаналізували історичні та літературні джерела, що проливають світло на волинські святині. Один з ініціаторів пам'ятника Українській Першокнизі в Пересопниці Микола Федоришин, голова обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, представив план створення на місці колишнього Пересопницького монастиря національного заповідника: “У Пересопниці збереглися пам'ятки культурної спадщини. Городище, яке належить до так званого волинського типу фортець, що набули найбільшого поширення на рубежі XI—XII ст.; земляні оборонні вали заввишки до 12 метрів, глибокий рів, через який прокладено головний в'їзд на городище; могильники (розорані) III—VIII ст.; замчище XV ст. — земляні вали, глибокий оборонний рів; городище або за-

мчище XVI ст. — місто замок Білів (Магдебурзьке право з 1516 р.), яке збудували князі Чорторійські-Клеванські; квадратне замчище, земляні вали, глибокий оборонний рів; кам'яний хрест в урочищі "Пастівник", встановлений на місці православного монастиря; дерев'яна церква Св. Миколая 1804 року; дерев'яна дзвіниця біля неї; пам'ятний знак Пересопницькому Євангелію. У сільському клубі розташовано музейний куток "Літописна Пересопниця", в експозиції якого представлено археологічні знахідки: наконечники списа, стріл, персні, хрестики, гудзики, шматочки намиста з кераміки та скла. Дорогу Милостів—Шостаків—Пересопниця—Искра—Старожуків слід заасфальтувати. Грунтову дорогу Пересопниця—Білів потрібно посипати кам'яним відсівом, що дасть змогу замкнути туристичне кільце Рівне—Клевань—Пересопниця—Дядьковичі—Рівне. Варто збудувати на місці клубу села Пересопниця каплицю й адміністративний будинок. Це має бути науково-дослідницький, музейно-духовний центр. Варто перейменувати сільський клуб на Народний дім, у якому розмістити Пересопницьку філію Інституту археології України. Нині археологічні дослідження тут проведено поверхово. А подібні історичні поліси мусимо дослідити якнайповніше, бо це історія нашої країни. Потрібно також попрацювати окремі ділянки пошкодженого оборонного земляного валу; виготовити дерев'яну браму та міст

на головному в'їзді на городище; виготовити на північнозахідному боці дерев'яну вежу, на якій розмістити інформацію про історію міста; окреслити туристичний пішохідний маршрут. У городищі-замчищі в селі Искра (Жуківський замок) покласти кам'яні сходи з бильцями для туристів, посадити дерева, поставити дерев'яні лави; встановити щит з інформацією-довідкою про історію Жуківського замку. Замчище стане чудовим місцем для відпочинку місцевих мешканців, гостей і туристів. Городище у селі Білів — місце для проведення щорічного археологічного фестивалю у купальські дні. Статус національного заповідника не вимагає величезних коштів, але відтворює ареал історичного поселення, узаконить відносини землевласників з державою; завдяки йому розпочне роботу постійно діюча археологічна експедиція. Розвиток туризму стане складовою добробуту. Мусимо подбати про корені рідного слова. Взаємовпливи культур сусідніх держав посилюватимуться. Як їм протистояти, маємо подумати".

Учасники свята ухвалили звернення до Верховної Ради з проханням відновити діяльність комітету, який стежив би за чистотою української мови, посилаючись на те, що подібні комітети існують у деяких європейських країнах, зокрема у Франції та Польщі. Вручили нагороди переможцям щорічного молодіжного літературного конкурсу «Витоки».

У

травні 2009 року він представив цей проект перед американським експертом Роєм Андерсоном та слухачами навчальної програми «Громадські зв'язки» USAID після закінчення місячного стажування по темі «Збереження історичного та соціального середовища міст» у м. Вустер, США. Серед 10 слухачів були рівняни Михайло Гоцур, заступник начальника управління архітектури та будівництва Рівненського міськвиконкому, Юрій Фаєвський, головний спеціаліст з питань охорони культурної спадщини управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому, Петро Труневич, головний спеціаліст відділу охорони культурної спадщини управління культури і туризму Волинської ОДА.

У 2010 році появилася ціла низка офіційних документів органів центральної та регіональної державної влади «Про відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія» у селі Пересопниця Рівненського району Рівненської області. Стало відомо, що місцева влада має намір будувати у Пересопниці музейний комплекс. Архітектор Віктор Ковальчук переробив свій собор під двоповерховий музей і запропонував голові Рівненської облдержадміністрації Василю Берташу, який згодом і підтримав цей не зовсім вдалий проект.

З'явилася ідея створити альтернативний проект музейного комплексу. Запропонував цю працю директору Рівненської філії інституту «Діпромісто» Олегу Трохимчуку. Саме він та Олександр Дубина – директор філії

державного підприємства «Спеціалізована державна експертна організація – центральна служба Української державної будівельної експертизи» у Рівненській області, за моїми рекомендаціями, створили новий альтернативний проект музейного комплексу в Пересопниці. У теперішній час цей проект знаходиться на збереженні у фондах КАЦ «Пересопниця». Новостворений проект у дуже стислі строки було створено і представлено заступнику голови Рівненської ОДА Олексію Губанову. Цей проект відрізнявся від проекту В. Ковальчука тим, що тут була передбачена музейна хостельно-харчова інфраструктура для туристів. Цей проект сподобався О. Губанову, адже він передбачав його власну концепцію – музей має заробляти гроші. Але вибрали проект В. Ковальчука.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ МУЗЕЙНОГО КОМПЛЕКСУ МЕШКАНЦЯМ СЕЛА ПЕРЕСОПНИЦЯ

Обговорити свої плани з жителями приїхав голова Рівненської ОДА Василь Берташ. Привіз з собою архітектора та двох заступників.

Лютий 2011 року. Мешканців села Пересопниця запросили на громадське обговорення будівництва музею. Захід відбувся у сільському клубі за участю голови Рівненської ОДА Василя Берташа та його заступників Володимира Новака та Олексія Губанова, начальників управлінь капітального будівництва та культури. Крім того, були присутні голова Рівненської райдержадміністрації В. Карпенчук та сільський голова Верхівської сільської ради Р. Іванчук, архітектор В. Ковальчук (на фото).

Спочатку був виступ голови про перспективи сталого розвитку села у зв'язку з функціонуванням музейного комплексу, нові робочі місця, мешканці села отримають асфальтовані вулиці, нічне освітлення, газ.

Музейний комплекс слайдами на великому екрані презентували заступник голови Рівненської ОДА О. Губанов та архітектор В. Ковальчук.

Від мешканців села виступив місцевий священник о. Петро Шліхта, який

акцентував увагу на ремонті Миколаївської церкви XVIII ст. Антоніна Нагорна говорила про газ. Обговорили питання оздоблення старенького приватного магазину Анатолія Клімуша, у подальшому цей торговельний заклад став сучасним міні-маркетом у Пересопниці.

Автор був учасником цього заходу. Після зборів склалося враження: музейний комплекс буде збудований, хоч часу і залишилося небагато.

ЖИТТЄВЕ КРЕДО ГОЛОВИ РОДА ВАСИЛЯ БЕРТАША: КРЕАТИВНІСТЬ І ПРАГМАТИЧНІСТЬ

За словами голови Рівненської облдержадміністрації Василя Берташа, що не головне завдання гарно відсвяткувати ювілей Пересопницького Євангелія, а важливіше відродити славу історію Пересопниці. Вона по праву може стати візитівкою Рівненщини, оскільки є унікальною пам'яткою культури та історії. Також Пересопниця стане основою одного зі ста туристичних маршрутів історичною Волинною, які зараз розробляють на Рівненщині.

– Я бував у багатьох країнах, багато бачив. І знаю, що, не маючи такої, як у нас, історії, люди створюють певні інформаційні приводи, аби привабити туристів, – каже голова Рівненської облдержадміністрації Василь Берташ. – А тут, у Пересопниці, на території, де перші жителі з'явилися 20 тисяч років тому, в епоху пізнього палеоліту, – витoki всього слов'янського світу! Та це місце має асоціюватися з Рівненщиною в усьому світі, бути її візитівкою! Ідею палко підтримали Президент та Прем'єр, і не лише на словах: із Держбюджету на втілення проекту «Пересопниця» надійшло 10 млн. гривень. Ще 3 млн. спрямували з обласного бюджету, решту пожертвували благодійники та меценати.

Розпочалося будівництво музейного комплексу у середині травня 2011 року. Головним забудовником виступило ТОВ «Реноме-Євробуд», директор Олександр Гусарук. Контроль за цим будівни-

цтвом здійснював заступник начальника управління капітального будівництва департаменту з питань будівництва та архітектури Рівненської обласної державної адміністрації Ярослав Мазярчук. Особливості будівництва: основна покрівля – купол, матеріал – нітрил-титан у золотому кольорі.

Будівництво усіх об'єктів завершилося у найкоротші терміни і тривало менше чотирьох місяців. Аби завершити роботи вчасно, згідно із бажанням замовника, злагоджена команда РЕНОМЕ ЄВРОБУД працювала цілодобово.

Куло знесено дерев'яний сільський клуб, на його місці змуровано адміністративний корпус музею.

Реконструкцію княжого міста, музею просто неба, виконували лісники, які були відряджені до Пересопниці. Вони виконували розпорядження майстра п. Віктора, який за кресленнями фахівців Інституту археології АН України складав дерев'яні муляжі будівель садиби та фортечної стіни.

Про хід будівництва комплексу, згадує голова Рівненської ОДА Василь Берташ:

– Проект розбудовували в трьох напрямках. Незважаючи на те, що Пересопниця відноситься до неперспективних сіл, ми працювали над розвитком її інфраструктури. Так, в ході проекту збудували і відремонтували близько 50 км доріг, провели газ, в тому числі у п'яти сусідніх селах, осві-

тили вулиці. Сподіваюсь, що в майбутньому це село отримує інший статус і розвиватиметься. Крім того, встановили дві в'їзні брами зі східного та західного боку "Пересопниця – батьківщина української першокниги", вказівні знаки до об'єктів, пов'язаних з історією Пересопницького Євангелія, вказівні знаки на автомагістралях Луцьк-Рівне, Рівне-Млинів, Рівне-Дубно.

Другий напрям нашої роботи – культурно-археологічний центр. Це і музей, і необхідні кімнати для роботи постійної археологічної експедиції, яка буде поновлювати колекцію експонатів музею. А третій напрям – відтворення княжого міста X-XII століття.

У концепції культурно-археологічного центру втілена ідея одночасного збереження, популяризації та візуалізації археологічної спадщини, яка представляє два визначні періоди в історії Пересопниці (існування княжого міста епохи Давньої Русі та середньовічного монастиря Різдва Пречистої Богородиці, в якому була завершена робота над Пересопницьким Євангелієм).

Будівництво тривало всього три місяці і було завершено до кінця серпня 2011 року. Його по-праву можна назвати рекордним.

У подальшому Василь Берташ опікувався культурно-археологічним центром, подарував для музею Пере-

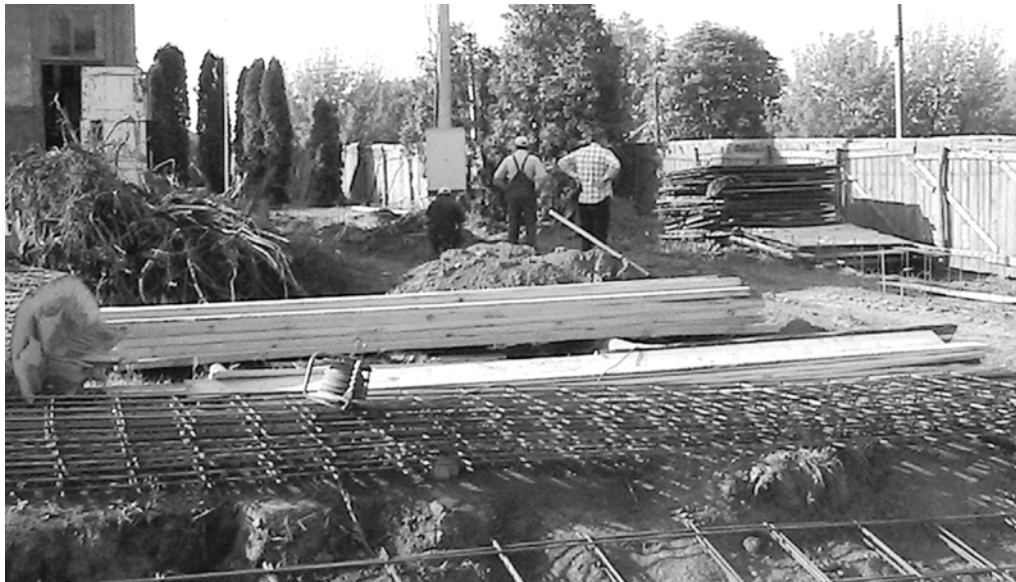
Євангеліє 1764 року – подарунок для музею Василя Берташа.

сопницького Євангелія рідкісний стародрук – Новий Заповіт 1764 року з бароковим оздобленням окладу. На дзвіниці Миколаївської церкви вивісили новенькі дзвони. На найбільшому з дзвонів напис: «Пожертва храму від родин Берташів і Сідлецьких».

ОЛЕКСАНДР ГУСАРУК: КЕРІВНИК БУДІВНИЦТВА

На будівництво музейного комплексу у Пересопниці було відведено лише три місяці, тому будівельники та будівельні організації не виявляли бажання братись за таку відповідальну справу.

Попри труднощі та стислі терміни реалізації, знайшовся амбіційний будівельник, який запевнив обласне керівництво, що виконає роботу у поставлені терміни. Ним виявився, тоді ще, директор ТОВ «Реноме-Євробуд», а нині засновник та керівник компанії «Група Смарт» – Заслужений будівельник України, Олександр Гусарук. Тож без жодних вагань почав будівництво, оскільки вже мав досвід в спорудженні об'єктів музейного типу Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» у Батурині.

1 травня 2011 року Олександр Іванович оглянув місце забудови, а 13 травня вже почались будівельні роботи! Безпосередньо на будівництві керував виконроб, Віктор Карпук. Розібрали стареньке дерев'яне приміщення сільського клубу і на розчищеному майданчику вдавлювали палі. Перша, шестиметрова, пішла у безодню. Почали шукати нові – дванадцяти метрові, швидко здійснювати перерахунок фундаменту і заново проходили експертизу!

Фундамент заливали бетоном, котрий мусив набрати міцність, це забирало дорогоцінний час! Проте й тут знайшли вихід – додавали прискорювачі твердіння.

Будинок мав монолітний каркас, металеві конструкції, крім того, на фасаді була встановлена масивна скульптура творцям Пересопницького Євангелія архімандриту Григорію та писарю Михайлу Васильовичу Саноцькому (автор Володимир Стасюк).

Стіни споруди мурували з цегли, утеплювали пінопластом.

Купол мав бути бетонним. При погодженні з архітектором Віктором Ковальчуком, переробили проект на металевий

каркас. Висота будівлі – 36 метрів. Купол піднімав кран із БУ-39. Робітники працювали по 8-12 годин. Місцеві мешканці приносили будівельникам продукти.

Влада не перешкоджала, а навпаки – допомагала: усім наглядовим організаціям був припис – сприяти будівництву. Олександр Іванович згадує безліч цікавих та смішних ситуацій. Навіть виробничі наради проходили якось формально.

Чому так злагоджено та без зривів велося будівництво? На це Олександр Іванович відповів, що будівельників зобов'язувало не керівництво, а власна МОТИВАЦІЯ! Вони будували музей духовній святині – українській першокнизі – Пересопницькому Євангелію!!!

Через три місяці від початку будівництва, а саме 15 серпня – мили підлогу. На нашу думку, тоді у Пересопниці, був здійснений виробничий подвиг рівненських будівельників.

17 серпня почали облаштовувати музейну експозицію, щоб 29 серпня Президент України та члени Уряду могли урочисто відкрити музейну установу під назвою «Культурно-археологічний центр «Пересопниця».

НАГЛЯД АРХЕОЛОГІВ ЗА ЗЕМЛЯНИМИ РОБОТАМИ. НОВІ АРТЕФАКТИ

Гаме ці нововиявлені артефакти показали цікавий археологічний пласт у Пересопниці. Протягом травня-серпня Волинською рятувальною експедицією ДП «Волинські старожитності» (м. Луцьк) під керівництвом О. Златогорського проводився нагляд за земляними роботами при спорудженні музейного комплексу в с. Пересопниця. У складі рятувальної експедиції працювали археологи М. Вашета та В. Самолюк. Роботи проводилися на давньоруському городищі (уроч. Шпихтлір), на Передгородді, на посаді (уроч. Пастівник). На городищі зібрано фрагменти кераміки енеоліту та доби ранньої бронзи та фрагменти пряслиць доби раннього заліза. Кераміка представлена фрагментами сіроглиняної кераміки, виготовленої з якісного тіста, інколи вкритої поливою. Має якісний випал. Також знайдено металеві (бронзові та залізні) вироби, крем'яні відщепи й уламки тваринних кісток. На території передгороддя археологічних об'єктів не виявлено. Тут зібрано фрагменти кружальної сіроглиняної кераміки давньоруського часу та періоду пізнього середньовіччя. Виявлено також залізні та бронзові вироби, монети XV-XIX ст.

При прокладанні кабелю на урочище «Пастівник» до сцени на огороді М. Черниш було виявлено ґрунтовий могильник, де досліджено 12 кістяків, безінвентарних, похованих за християнським звичаєм, ймовірно, давньоруського часу.

В урочищі «Пастівник» проводилося дослідження на всій території ділянки. У

ході робіт виявлено могильник, об'єкт і культурний шар періоду Київської Русі, а також культурний шар періоду пізнього середньовіччя (XV-XVII ст.) та окремі знахідки XVIII - XIX ст.. ґрунтовий могильник розташовується поблизу кам'яного хреста, розміщеного в північній частині ділянки. На відстані 3,8 м на північний схід від останнього розчищено дві вирізані з вапняку плити. Поховання орієнтовані за лінією схід-захід, головами на захід, супровідний інвентар відсутній.

Сильно зруйнований об'єкт XI-XIII ст. зафіксовано на території муляжу садиби під час встановлення робітниками частоколу. Розкрито залишки глиняної печі та заглиблення, заповнене фрагментами давньоруського кружального посуду.

Окрім масового матеріалу, цікавими є індивідуальні знахідки виявлені в культурному шарі на території Передгороддя. Серед виявлених матеріалів епохи бронзи цікавою є фрагмент бронзової шпильки. Більшість виявлених знахідок відносяться до давньоруського періоду, зокрема: фрагменти булави та енколпіїнів, гудзики, накладки, ювелірні тягарці, хрестовидна підвіска виготовлені з бронзи. Крім того, було виявлено значну кількість залізних виробів давньоруського часу. По раменах хреста в колі міститься різьблене зображення архангела Михаїла. Датуються давньоруським періодом XI-XII ст. Серед знахідок пізньосередньовічного періоду переважають цілі та фрагменти перснів,

книжна застібка (XIV – XVI ст.) виготовлені з бронзи та торгова гломба (XIX ст.) виготовлена зі свинцю. Особливо варто відмітити нумізматичний матеріал виявлений на даній території. Найранішою, серед виявлених монет є фрагмент аспрона, збережена половина містить зображення імператора з обох боків, виготовлена з міді, нагадує візантійську монету періоду XII-п/п XIII ст. Виявлені також три мідних денарія середини XV ст., срібний денарій Сигізмунда II Августа 1554 р., срібні денарій, двуденарій та білонний тернарій

Гудзики-дробниці

зовий кистень, датований XII-XIII ст.

Сигізмунда III Вази, білонний солід Густава II Адольфа (1628 р.), мідні соліди Яна II Казимира та монети XIX-XX ст. Царства Польського та Російської імперії.

Цікавими знахідками є елементи одягу, так звані гудзики-дробниці, діаметром 1,6 см оздоблені емаллями та різьблена накладка виконана у вигляді хижого птаха, виготовлені з бронзи, датовані XII-XIII ст. Виявлено також брон-

Кистень, ударно-дробляча зброя.

крему групу знахідок, виявлених на даному посаді, є предмети християнської металопластики: фрагмент срібного натільного хрестика, чотири бронзових хрестики, хрестик виготовлений з олов'янистої бронзи, всередині хреста зображений

хрест із перехрестям, заповнений черню. Дві натільні іконки: бронзова іконка містить кіотне зображення святого, що тримає у правій руці хрест перед грудьми та бронзова позолочена іконка, що містить кіотне зображення Божої матері Одигітрії; бронзова натільна хрестовина підвіска виготовлена у вигляді хреста із шаровидними випукlostями на кінцях, замкненого в коло. Крім того, виявлені дві торгові пломби «дорогичинського типу», свинцеву вису печатку на аверсі якої зображений князь та напис «Борис», на реверсі – архангел з посохом у правій руці.

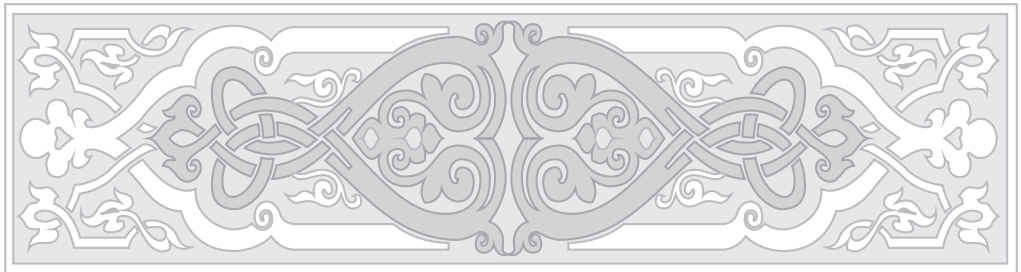
Таким чином, здійснений працівниками експедиції нагляд за земляними роботами показав значну концентрацію матеріалів для вивчення історії розвитку середньовічної Пересопниці. Виявлені матеріали, за словами О. Златогорського, вказують на потужний центр ювелірного виробництва, зокрема пустотілі (не заповнені свинцем) фрагменти кистеня та булави можна вважати напівфабрикатами, що мали бути закінчені на місці. Логічним виглядало би і виготовлення даних напівфабрикатів на території літописного міста.

Булава представницька

Також цікавим фактом є насиченість ур. «Пастівник» християнською металопластикою, що є синхронною літописній згадці про функціонування тут монастиря Різдва Богородиці.

Одже, виценазвані артефакти стали основою творення експозиції археологічного музею.

ЗАХОДИ ПРИСВЯЧЕНІ 450 РІЧЧЮ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ

Для святкування 450-річчя Пересопницького Євангелія було утворено організаційні комітети з представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, вчених; з Національною академією наук України, що розробили і затвердили заходи зі святкувань; із Державним комітетом телебачення та радіомовлення України, що забезпечив висвітлення святкових заходів. Тисячі церков та громадських організацій виявили готовність провести урочисті святкування із можливістю благовіщення.

Як відбувались святкування по Україні на державному рівні?

В серпні 2011 року було проведено в Києві урочисті заходи з нагоди відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія: у закладах культури та навчальних закладах відбулись тематичні виставки, науково-практичні конференції, засідання за круглим столом, у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського пройшла міжнародна наукова конференція та книжкова виставка «Пересопницьке Євангеліє – 450 років», був підготовлений цикл радіо-

отелепередач, випущені документальні фільми, видано книгу «Пересопницьке Євангеліє 1556-1561. Дослідження. Транслітерований текст. Словопокажчик», доповнене з урахуванням наукових досліджень останніх років; видано наукові та науково-популярні праці (монографії, альбоми тощо), підготовлено та видано інформаційні матеріали, зокрема буклети, листівки, календарі, випущено та введено в обіг присвяченого ювілею художнього немаркованого конверта, введено в обіг ювілейної монети «450 років Пересопницькому Євангелію».

Водночас місцеві церкви та громади створювали оргкомітети на рівні обласних пресвітеріанських рад, щоб підготувати й затвердити програму святкування 450-річчя Пересопницького Євангелія.

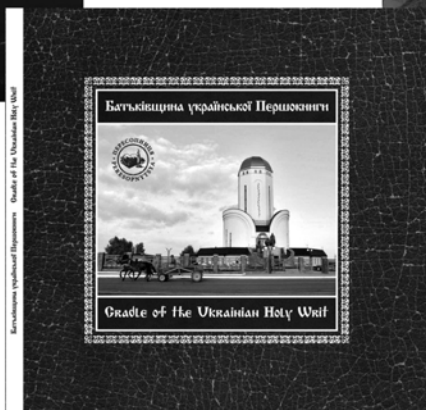
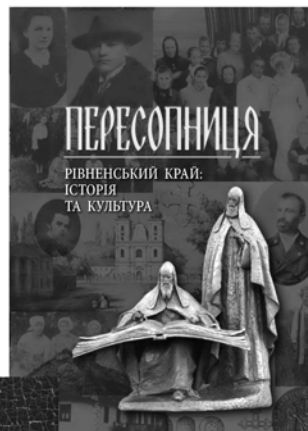
Було проведено по церквах круглі столи та біблійні читання, на які охоче приходило населення України, щоб зі святих сторінок Божого Слова отримати відповіді на злободенні питання, що виникають в їхньому житті. Було проведено євангелізації в Домах Молитви і в Будинках культури з метою поширення Божого Слова у містах і селах. Проводились і заходи в навчальних закладах, де роздавалась євангелізаційна література. Висвітлювався матеріал «Рік Пересопницького Євангелія» у ЗМІ (газети, журнали, телебачення), працювали білборди, буклети, афіші, з якими допомогла Асоціація ПОКЛИК. Проводились благодійні акції для самотніх та людей похилого віку.

Отже, основною метою було підняти рівень читання Євангелії серед населення та помісних церков, популяризувати Священну Книгу, що дає відповіді на всі питання у житті і спасіння.

Але найголовніший захід відбувся у невеличкому волинському селі Пересопниця Рівненської області: тут споруджено і урочисто відкрито великий музейний комплекс.

Ювілейна монета, присвячена Пересопницькому Євангелію (серія «Духовні скарби України» НБУ, 2011 рік).

Книги, присвячені 450 річчю Пересопницького Євангелія

МУЗЕЙ НЕ ОСВЯЧУВАЛИ. ЦЕРКОВНЕ ПРОТИСТОЯННЯ

Під час підготовки до відзначення 450-річчя створення Пересопницького Євангелія виникли не лише проблеми побудови дороги чи проведення газу. Спочатку частина громади не погодилася з бажанням місцевої влади бачити на святкуванні патріарха Російської церкви Кирила та президентів Росії і Білорусі. За словами голови РОО ВУТ «Просвіти» імені Тараса Шевченка Світлани Ніколіної, в області 29 серпня 2011 року невідомо під якими гаслами «Русского мира» збираються відзначати 450-річчя Пересопницького Євангелія. Було надіслано голові Рівненської ОДА Василю Берташу звернення від письменників, РОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Конгресу української інтелігенції, Союзу українок та інших громадських організацій, політичних партій з вимогою не допустити освячення заходів священниками УПЦ Московського Патріархату, а натомість запросити на урочистості патріарха Філарета, главу УПЦ Київського Патріархату.

Священники з Рівненської єпархії УПЦ (МП) мали політичний намір 29 серпня у селі Пересопниця освятити українську святиню.

Представники УПЦ Московського патріархату вважали, що такий хід подій буде справедливим, адже саме митрополит УПЦ (МП) Володимир освятив друк двохсот репринтних Пересопницьких Євангелій. Його посланці, священники УПЦ Московського патріархату, подарували ці книги музеям і навчальним

зкладам. По одному примірнику книги отримали Волинський державний університет імені Л. Українки, Національний університет «Острозька академія», Рівненський обласний краєзнавчий музей.

Зовсім іншою була думка мешканців села Пересопниця. Місцева, Миколаївська церква з початку утворення (після розпаду СРСР) була зареєстрована у УПЦ Київського Патріархату. Прихильників Московського Патріархату у селі немає. Ця обставина спонукала органи державної влади поставитись до цієї проблеми виважено. А ще, посилювався спротив окремих політичних партій (УНП, ВО «Свобода»), громадських організацій (Просвіта, Союз українок, Товариство політв'язнів та репресованих). Саме представники цих організацій влаштували опозиційний мітинг 29 серпня 2011 року біля музею на час перебування у закладі Президента України В. Януковича.

Напередодні святкування заступник голови ОДА О. Губанов повідомив ЗМІ, що традиційного освячення музейних споруд не буде: **«Зазвичай освячення відбувається після відкриття. 29 числа ми не плануємо проведення будь-яких релігійних подій, окрім того, що в церкві, яка існує на території Пересопниці, буде відбуватися урочиста вранішня служба – от, власне, і все».**

У КЗ «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» за період з 2011 року по 2021 рік не було проведено церемонії освячення закладу.

III. МУЗЕЙНИЙ КОМПЛЕКС «ПЕРЕСОПНИЦЯ»

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №1069/2009

ПРО ВІДЗНАЧЕННЯ 450-РІЧЧЯ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ

Ураховуючи історичну, культурну та суспільно-політичну значимість Пересопницького Євангелія, на підтримку ініціативи громадськості та з метою урочистого відзначення у 2011 році 450-річчя створення Пересопницького Євангелія постановляю:

1. Кабінету Міністрів України:

1) утворити Організаційний комітет з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія, включивши до його складу представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, учених;

2) розробити разом із Рівненською обласною державною адміністрацією та за участю Національної академії наук України і затвердити у тримісячний строк заходи на 2010 – 2011 роки з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія;

3) забезпечити фінансування в установленому порядку заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія.

2. Державному комітету телебачення та радіомовлення України забезпечити висвітлення заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія.

Президент України Віктор ЮЩЕНКО

17 грудня 2009 року.

Крім Указу ще були і Постанова Верховної Ради України 12 травня 2010 року № 2175-VI, і Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2010 року № 1693-р, і розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації адміністрації від 01 жовтня 2010 року №447 «Про підготовку та відзначення 450-річчя «Пересопницького Євангелія».

Протягом травня-серпня 2011 року у селі Пересопниця Рівненської області побудовано музейний комплекс у складі археологічного музею, Музею Пересопницького Євангелія, музею просто неба: історичної реконструкції «Фортчна стіна XIIст.» та «Садиба княжого дружинника XII ст.», оглядовий археологічний майданчик біля кам'яного хреста – місця, де функціонував православний Пречистенський монастир до 1630 року.

ВІДКРИТТЯ КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ «ПЕРЕСОПНИЦЯ»

Музейний комплекс було урочисто відкрито у селі Пересопниця Рівненської області 29 серпня 2011 року Президентом України Віктором Януковичем, де взяли участь народні депутати України, міністри культури, освіти та науки. В оточенні Януковича можна було помітити регіонала Павла Сулковського та литвинівця Миколу Шершуна. Президент України подарував музею факсимільну копію Першокниги, оскільки оригінал Пересопницького Євангелія зберігається в Національній бібліотеці України імені Вернадського. Директор музею Микола Федоришин провів для Президента та його оточення екскурсію у музеї Пересопницького Євангелія. Після екскурсії відбувся виступ Президента на вулиці перед делегаціями, які прибули сюди з усіх районів Рівненської області. Далі повернулися до продовження екскурсії в археологічному му-

зеї. Там відбулася і прес-конференція Президента. Після бесіди із журналістами Президент вийшов на вулицю, спілкувався з населенням. Завітав і в приватний магазин, що розташований навпроти музею.

Після церемонії урочистого відкриття комплексу на його території завирувало свято, учасниками якого стали більше п'яти тисяч людей – відвідувачі, науковці, краєзнавці, майстри народної творчості, актори, реконструктори, музиканти, фольклорні гурти. Відкриття комплексу у Пересопниці, а відтак ще одного туристичного маршруту, супроводжувалося літературно-музичною композицією «Повернення Першокниги через 450 років», виступами учасників I Міжнародного фестивалю духовної музики «Блага вість Пересопниці», кулінарного фестивалю поліської кухні «Кулінарна спадщина», історичною реконструкцією та виставками тогочасної зброї і археологічних знахідок,

презентацією ювілейної монети та погашенням немаркованого конверта, випущеними до цієї знаменної дати. Під час заходів відбулася також презентація наукового збірника Рівненського обласного краєзнавчого музею «Наукові Записки. Випуск ІХ. Ч. 1». У ньому опубліковані матеріали наукових досліджень, присвячених історії Пересопницького Євангелія. У садибі можна було не тільки глянути, як жили наші предки півтисячоліття тому, а й викувати собі монету «450 років Пересопницькому Євангелію» чи придбати тут же сплетені з соломи вироби.

Головним режисером свята була Оксана Ігас – режисерка, засновниця компанії “Art Models”.

На святі також була присутня Ольга Степченко, хранителька Пе-

Пересопницьке Євангеліє сакральне: повернення до витоків.

ресопницького Євангелія, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу фондів рукописної спадщини Інституту рукопису Національної бібліотеки

Фестиваль кулінарної спадщини.

*Оксана Ігас,
режисерка культурних заходів.*

*Валентин Крока
та давньоруські красуні.*

імені В. Вернадського. Ось що вона сказала про Першокнигу: «Завдяки щасливій долі Пересопниці судилося стати символом незалежності нашої держави, нашим духовним оберегом, найголовнішою книгою України... Пересопницьке Єванге-

ліє духовними узами з'єднує між собою людей різних за національною, географічною, політичною, фаховою належністю. Отже, цей унікальний рукопис наділений ще й єднальною місією – об'єдналися науковці, релігійні діячі, політики».

*Олександр Тарасенко, організатор
Міжнародного фестивалю духовної
музики «Блага вість Пересопниці».*

*Клуб історичної реконструкції
«Вівериця» з Києва.*

УРОЧИСТЕ СВЯТКУВАННЯ В ПЕРЕСОПНИЦІ ЗА УЧАСТІ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ЦЕРКОВ

3 вересня 2011 року на території культурно-археологічного центру «Пересопниця» продовжилися святкові урочистості, проведені Церквою християн віри євангельської України (ЦХВЕУ).

організатором святкувань було Об'єднання церков ХВЕ Рівненщини (єп. Віктор Боришкевич). Гаслом заходу стали біблійні слова: «Євангелія — сила Бога на спасіння кожному, хто вірує». Мета заходу — популяризація Пересопницького Євангелія не лише як скарбниці вираження української самобутності,

*Михайло Паночко — президент
Всеукраїнського Союзу Церков християн
віри євангельської-п'ятидесятників.*

але, в першу чергу, як джерела духовних цінностей.

Концерт євангелістських художніх колективів.

узичним вираженням піднесеного і святкового настрою була гра духового оркестру ЦХВЕ з м. Горохова, що на Волині. «Не залишу ніколи Святої Біблії», – пролунала пісня групи «Авен-Єзер». Співом також послужив хор «Тисячі зір» з церкви «Свята Трійця» (м. Рівне). Піснею «Боже Великий, Єдиний» хор з смт Степань по-особливому об'єднав усіх присутніх у спільному співі. Гурт «Левит» із м. Луцька виконав пісню «Боже, вдячний Тобі!». Також своїм хоровим співом послужила молодь із м. Вараша. Про культурно-історичне значення Пересопницького Євангелія у своєму вітальному слові нагадав директор культурно-археологічним комплексом «Пересопниця» – Микола Федоришин. Він розповів про те, що під час відкриття музею «Пересопниця» рядами вишикувалася черга, щоб доторкнутися до Книги. З нагоди свята Михайло Паночко подарував музею ювілейний Новий Заповіт.

Як зазначили організатори свята, на заходах державного рівня Пересопницьке Євангеліє позиціонується як культурно-історичний об'єкт та цінний раритет, а на заходах церковного рівня про Книгу йдеться як про джерело духовності та рушія духовного пробудження українського народу. Заохочуючи людей читати Слово Боже, по завершенню урочистостей кожен із бажаючих міг отримати цінний подарунок і водночас головний атрибут свят – Новий Заповіт з копією обкладинки Пересопницького Євангелія.

КРОК ЗА КРОКОМ: ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА

17 серпня 2011 року було утворено відділ Рівненського обласного краєзнавчого музею «Культурно-археологічний центр «Пересопниця». Федоришина М. В., як кандидата на посаду керівника центру, заступник голови Рівненської ОДА О. Губанов запросив на співбесіду до голови ОДА В. Берташа. Співбесіда була недовгою. В. Берташ наголосив, що обласна влада дає мені всі повноваження по розбудові центру, і лише має єдине застереження – щоб керівник центру був поза політикою.

Рарто сказати, що відвідувачі скаржились на нецікаву експозицію. Хоча музейні фонди майже щоденно поповнювалися цікавими артефактами. Спроба доповнити експозицію зустріла опір від керівництва Рівненського обласного краєзнавчого музею. Директор музею О. Булига надіслав офіційний лист, в якому забороняв робити будь-які зміни в експозиції музею. На нашу думку, така позиція вела до погіршення роботи центру. Федори-

шин звернувся до заступника голови Рівненської облдержадміністрації О. Губанова з пропозицією надати центру статус обласного комунального закладу.

23 грудня 2011 року рішенням Рівненської обласної ради було створено комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» з штатом 17 осіб. Директором за контрактом було призначено Федоришина Миколу Васильовича.

У К Р А Ї Н А
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА РАДА
Шосте скликання
(Восьма сесія)

Р І Ш Е Н Н Я

від 23 грудня 2011 року

№ 499

Про комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради

З метою реалізації державної політики у сфері музейної справи та охорони культурної спадщини, враховуючи клопотання облдержадміністрації, відповідно до Закону України «Про музеї та музейну справу», керуючись статтею 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», за погодженням з постійними комісіями обласної ради, обласна рада

в и р і ш и л а :

1. Утворити комунальний заклад «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради.
2. Затвердити Статут комунального закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради (додається).
3. Доручити обласній державній адміністрації:
 - 3.1. Призначити керівника комунального закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради.
 - 3.2. Забезпечити проведення державної реєстрації комунального закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради.
 - 3.3. Звернутись до Міністерства культури України щодо передачі Державного музейного фонду з балансу Рівненського обласного краєзнавчого музею на баланс комунального закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради.
 - 3.4. Передбачити видатки на утримання комунального закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради в межах реальних фінансових ресурсів, передбачених в обласному бюджеті на галузь «Культура і мистецтво».
4. Після проведення державної реєстрації передати майно культурно-археологічного центру «Пересопниця» з балансу Рівненського обласного краєзнавчого музею на баланс комунального закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради в установленому порядку та подати обласній раді пропозиції про внесення змін до переліку об'єктів спільної власності територіальних громад області.
5. Контроль за виконанням рішення покласти на постійні комісії обласної ради з питань науки, освіти, культури і духовності (Левицька С.О.), з питань бюджету, фінансів та податків (Кособуцький О.М.), з економічних питань та комунальної власності (Мініч І.І.).

Голова ради Ю.С. Кічатий

Новозбудований музейний корпус, це трирівнева архітектурна споруда у три яруси з оглядовими майданчиками, що нагадує храм. Автор проекту архітектор В. Ковальчук створив своєрідний музей-пантеон, що архітектурно нагадує свічку, тризуб або відкрите Євангеліє. У новозбудованому адміністративному та музейному будинку було розміщено на першому поверсі: археологічний музей, фондосховище, виставкову залу, бібліотеку, майстерню археолога, 4 службові кабінети для працівників, кімната для приймання їжі, хостел на 4 місця, душова, 3 туалети.

На другому поверсі розташований музей Пересопницького Євангелія.

Штатний розпис. 17 одиниць. Директор, заступник директора з наукової роботи, 2,5 наукові співробітники, зберігач фондів. Отже, шестеро фахів-

ців, працівників з вищою освітою, 11 - господарчо-технічні працівники, яких очолив завідувач господарством Василь Терещеня. Заступником директора декілька місяців працювала поетка філолог Юлія Бундючна. Однак себе реалізувати тут не змогла, тож цю посаду посів історик Володимир Баланович. Це був фахівець-історик, який доклав чимало праці для упорядкування науково-фондової роботи. Фондами музею опікувалася фахівець бібліотечної роботи Ніла Кожан. Вона досить успішно налагодила роботу «з нуля» цього важливого музейного підрозділу. За декілька років Н. Кожан на цій ділянці праці замінила молода магістерка Оксана Чапайло, яка багато уваги приділила комплектуванню музейних фондів, обліку, інвентаризації та каталогізації музейних колекцій, консервації та зберігання експонатів. У 2017 році її замінила місцева вчителька Віра

2012 рік. Працівники КЗ «Пересопниця»:

Зліва направо: Микола Шевчук, Юлія Юхимчук, Оксана Жарська, Василь Терещеня, Юлія Бундючна, Микола Федоришин, Ніла Кожан, Василь Жарський, Таміла Юхимчук, Наталія Тлущкевич, Всеволод Сенкевич, Галина Наумець, Василь Швед, Ростислав Васільєв.

Власюк.

Науковими працівниками були призначені Оксана Жарська, Лариса Парфенюк та Юлія Юхимчук (з 2016 року – заступник директора). Пізніше науковими співробітниками працювали Людмила Стафійчук та Віта Коцюбайло. Кожен із них відповідав за свій напрямок роботи. Археологічний музей – О. Жарська (не мала фахової освіти), музей Пересопницького Євангелія – філолог Л. Парфенюк, музей просто неба «Княже місто XII ст.» – педагог – магістр Ю. Юхимчук. З часу відкриття музейного комплексу обласна влада спрямувала школярів відвідати Пересопницю. 4-5 екскурсій в день випадало для кожного екскурсостода. Одже всі наукові співробітники розпочали свою діяльність з екскурсійного обслуговування відвідувачів. За 3 місяці музей заробив біля 30 тисяч гривень. За ці кошти почали створювати матеріально-технічну базу центру. Квитковий касир – кмітлива продавчиня Ніна Парфенюк. Доглядачами залів працюють Таміла Юхимчук та Галина Наумець.

Завгосп В. Терещеня був, як кажуть у народі «і швець, і жнець, і на дуді гравець». За фахом електрик, він виконував всі роботи пов'язані із забезпеченням життєдіяльності центру. У подальшому він займе посаду заступника директора з адміністративної роботи.

Клуб історичної реконструкції «Мстислав Німий». Уже у вересні 2011 року членами клубу стало 7 хлопців з Старожукова (5), Сухівців (1), Новожукова (1). Тренера Сергія Шевчука запросили з Києва. Він привіз одяг, взуття, обладунки, зброю. С. Шевчук за 2 тижні навчив хлопців фехтувати шаблями. Показові виступи клубу вперше відбулися у музеї про-

сто неба у селі Рокині Луцького району під час урочистого відкриття 3-х метрової дерев'яної статуї слов'янського бога Рода-Світовида. Клуб діяв цілий рік, поки старшокласники вчилися у школі. У 2013 році припинив свою діяльність.

Вокальний ансамбль «Стубляни». Наявність на рахунку зароблених спецкоштів спонукало ввести пів-ставки підсобного робітника. На цю посаду був запрошений регент церковного хору у Дядьковичах Всеволод Синкевич, який крім того, погодився працювати керів-

2012 рік. Учасники вокального ансамблю «Стубляни» (Зліва направо: Володимир Кушнір, Валентина Дранко, Галина Гоярчук, Людмила Кушнір).

ником ансамблю «Стубляни» на волонтерських засадах. До ансамблю зголосилися церковні хористки з Пересопниці Л. Мельник, Г. Гоярчук та вчилелі з Новожукова подружжя Володимир та Людмила Кушнір. Ансамбль «Стубляни» брав участь у культурних заходах центру: Слов'янському фольклорному фестивалі «Коляда» у Пересопниці, Шевченківському святі (березень 2012 р.).

Пересопницький курінь Рівненської Січі імені Ніла Хасевича Війська Запо-

2011 рік. Учасники клубу історичної реконструкції «Князь Мстислав Німий».

різького. Такий підрозділ козаків було утворено з метою охорони музейного комплексу. Прийняли козацьку присягу 7 працівників центру (В. Терещеня, В. Жарський, М. Шевчук, В. Швед, А. Юхимчук, Р. Васильєв, В. Синкевич), мешканець Пересопниці В. Наумець, мешканець Радухівки А. Фоменко. Директора музею вибрали наказним отаманом (присягу прийняв у 2000 році у м. Горішні Плавні на Дніпрі).

Пересопницький курінь, спільно з ко-

заками Рівненської Січі (В. Нестерчук) щорічно організовували у центрі культурно-спортивний захід «Козацькі зустрічі на Покрову» (2011-2013 рр.). Крім того, організовували окремий козацький табір під час проведення щорічного фестивалю історичної реконструкції «Русь Пересопницька».

У 2016 році було утворено літературне об'єднання «Літературні зустрічі над Стублою», який очолила поетка, член НСПУ Вікторія Климентовська (члени:

Стрільба із лука.

2011 рік. Пересопницький курінь Рівненської Січі імені Ніла Хасевича приймає присягу.

Ольга Леміч з Більова, Людмила Стафійчук з Сухівець, Павло Мельник та Микола Федоришин з Пересопниці, Петро Демчук з Макотерти, Наталя Остапчук з Дикова).

Господарські справи. На зароблені кошти було закуплено дві мотокоси, бензиновий генератор, снігоочисну машину, посуд, постіль для хостелу, два ноутбуки. Електричну газонокосарку безоплатно передала Рівненська християнська місія милосердя «РО Добрий Самарянин» (Р. А. Боришкевич).

Екскурсійна робота. Для відвідувачів музеїв культурно-археологічного центру відвідувачам запропоновано 4 екскурсії: в археологічному музеї, музеї Пересопницького Євангелія, музеях просто неба «Садиба княжого дружинника XII ст.» та «Фортчна стіна XII ст.»

Крім того, з 2013 року туристам було запропоновано ще 5 виїздних екскурсій: у Клеванський замок 14 ст., в Олицький замок 16 ст., на городище замку містечка Білгорода 16 ст., на городище замку містечка Жукова 15 ст., до меморіального пам'ятника Нілу Хасевичу у Сухівцях.

Платні послуги центр надавав відвідувачам за: вхідний квиток, екскурсійне обслуговування, плата за фотографування, плата за відеозйомку, парковку, продаж сувенірів, буклетів, книг. Крім того, мешканці села Пересопниця надавали послуги туристам: на пікніку готували куліш, бограч, вареники тощо. Чотири роки В. Синкевич катав дітей власною кобилою на ймення Джина. Реконструктори пропонували туристам фото у давньоруському одязі зі зброєю, стрільбу із лука. Взимку мешканець села Юрій Мельник катав відвідувачів на санчатах запряжених кіньми.

Катання на санчатах.

На урочищі «Пастівник» у 2011 році розбили парк «Монастирський» (Клеванський лісгоспзаг). Древа розсадили гайками: березовий, липовий, кленовий, сосновий. У центрі – дуби та ліщина. Алею від сцени до монастирища засадили ялинками.

У 2017 році освятили сквер імені княгині Анастасії Заславської.

У центрі села на пустирищі розбили сквер імені княгині Анастасії Заславської.

У 2018 році закінчився термін контракту на посаді директора Миколи Федоришина. Новим директором обласна рада призначила Івана Солодуху, представника політичної партії ВО «Свобода».

ПОСТІЙНЕ ТВОРЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ: НАУКОВО-ЕКСПОЗИЦІЙНА РОБОТА

Якщо в колекційних музеях творення експозиції залежить від наявності предметів, які вже знаходяться в фондах, то в археологічних музеях ансамблево-середовищного типу така робота залежить від результатів проведених щорічних археологічних досліджень, польового збору артефактів на території історичного ареалу.

АРХЕОЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ

Так, на основі виявлених жіночих прикрас, перснів-печаток, натільних хрестиків, хрестів-енколпіїв, гудзиків, різноманітної металопластики, застібок-фібул періоду Давньої Русі було створено експозицію у внутрішньому колі археологічного музею. У центрі музею знаходиться макет княжого міста, який виготовив Є. Малиновський. Макет виготовлений цікаво, але розташування будівель не відповідає науковим розвідкам. Зокрема, відомо за писемними джерелами (Інвентар, 1600 р.), що на городищі було дві окремі укріплені ділянки: двірець і господарський двір.

На жаль такі важливі деталі не були враховані художником.

Пізніше до макету приєдналася і металеві зброя – баліста. Цю реконструкцію центру передали з Рівненського краєзнавчого музею.

Основна експозиція розташована на стендах та спеціальних вітринах по колу. Теми доби неоліту та міді-бронзи представлені поодинокими знахідками: фрагментами посуду, розтирачі із зернотеркою, крем'яні сокири, ножі, серпи. Найцікавіші знахідки – дві бронзові сокири-кельти.

Тема раннього заліза висвітлена завдяки результатам археологічних розкопок у Пересопниці на урочищі «Баранівка». Експедиція О. Войтюка

Макет Є. Малиновського «Княже місто Пересопниця XII ст.».

Манекен княжого дружинника.

там виявили житло часів милоградської культури. Артефакти з цього розкопу дали можливість створити окрему експозицію про мешканців Пересопниці часів раннього залізного віку. У експозиції представлені посуд, жіночі шийні прикраси, пряслиця.

Давньоруські нашивки-прикраси.

Печатка з тризубом як свідок першої державності України-Русі.

Давньоруські ножі.

Поселення ранніх слов'ян виявлене майже на всій території сучасного села Пересопниця. Однак віднайдених артефактів ще недостатньо для повної демонстрації їх побуту. Тому тему ранніх слов'ян розкривають окремі знахідки черняхівської та празько-корчацької культур: застібки-фібули, стремено, шпора, пряжки.

І найголовніша тема – Пересопниця як столичне місто удільного князівства давньоруської держави. Експозиція складається з 5 розділів: а). Державність (печатки-пломби, зброя, спорядження воїна); б). Виробництво (залізоробне, складувне) та ковальство; в). Ремесла (гончарне, ткацтво, косторізне, чинбарство) та рибальство; г). Рукописна книга та шкільництво; д). жіночі прикраси та чоловічі пряжки (ювелірне виробництво).

Як допоміжна предметна експозиція

Експонати бронзового віку.

був витовлений стіл-скрипторій на якому відвідувач міг розглянути каталог копій книг давньоруського періоду. Стіл-скрипторій розташований на фоні великого банера із зображенням писця з відомого малюнку Радзивилівського літопису. Крім того, у холі цього музею стоїть манекен княжого дружинника у військовому спорядженні з мечем. Біля нього на долі два шоломи, виговлені реконструкторами. Манекен стоїть на фоні великого банера, на якому зображену картину художника Орленова «Битва на Синіх Водах». Зверху над банером висить муляж колчана зі стрілами та татрський лук.

МУЗЕЙ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ

У центральній частині музею на спеціальній вітрині лежить розкрита копія Пересопницького рукопису (видання 2008 року). Навпроти книги – макет Пересопницького монастиря Різдва Богородиці

Баліста. Метальна зброя руських воїнів.

Екскурсія Людмили Стафійчук у археологічному музеї.

(Є. Малиновський) виговлений за інвентарем 1600 року.

Навколо макета монастиря розташовані колом 8 вітрин. У цих вітринах розміщено книги – видання Святого Письма різними мовами світу. На даний час тут експонується 67 книг різними мовами світу. Цікаво, що ідея цієї тематики виникла спонтанно під час облаштування експозиції до відкриття музею. Музейні фахівці Т. Паномарьова та Н. Кожушко шукали вихід з цього скрутного становища. І тут появилася ідея. У

Головний експонат - факсимільна копія «Пересопницького Євангелія» яка максимально відповідає оригіналу

мене в домашній бібліотеці були на той час подаровані друзями Новий Заповіт білоруською та англійською мовами. Якщо знайти ще 6 книг Святого Письма, то буде повноцінна експозиція. Такі книги знайшлися у фондах РОКМу. Пізніше колекція поповнювалася за ініціативою туристів, найчастіше працівників дипломатичних представництв різних країн та церковних діячів. Найбільшу допомогу надала Галина Киреева, головний бібліограф науково-дослідного відділу книгознавства Національної бібліотеки Білорусі. Вона передала до музею більше 20-ти Біблій різними мовами світу та перевиданий руський стародрук Симона Будного «Катехизис, то есть наука стародавня християнська, от святого писма, для простих людей языка руского, в пытаниах и отказах събрана» (Несвиж, 1562 г.). Біблію, німецький стародрук XVIII ст. передала мешканка з Гошанщини.

Книгу залишив у селі німецький офіцер під час II світової війни.

Натурні експонати були позичені у РОКМ та музею Книги ОІКЗ, які розмістили у тематичних вітринах.

Після відкриття музею стародруки з музею Книги ІКЗ Острога завідувачка С. Позіховська забрала назад. Щоб заповнити порожні вітрини збирали стародруки у місцевих церквах та мешканців навколишніх сіл. Два псалтирі XIX ст. передали до музею мешканець Новожукова Віктор Шевчук та мешканець Сухівців Юрій Митрофанович Стафійчук з дружиною Ган-

Мешканці села Сухівці Юрій та Ганна Стафійчуки подарували для музею сімейний стародрук – Псалтир.

ною. Крім того, з ініціативи Л. Парфенюк, з церкви села Ясининичі, було передано до музею цілу низку стародруків XVIII – XIX ст. та церковної атрибутики. Протягом 2011-2012 років була оформлена експозиція присвячена святкуванню 450 річниці Пересопницького Євангелія (світлини заходів, сувеніри, друкована продукція).

З 2013 року у музеї Пересопницького Євангелія сформувались теми сталого експозиційного поясу:

а) Першомова Біблії: перші переклади;

ФУНДАТОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРШОКНИГИ

Замок у Києві.
Малюнок Н.Орди ХХ ст.

Грб князя
Чарторийських

Загальний вигляд
Пересопницького городища.

Київськ. Родовий замок
князів Чарторийських.

Родовід князів Чарторийських

Іван Федорович (пом. 1567р.)
Чоловік ополченої Катерини Кривошеї, Заславський,
зять Ангеліси Заславської.

Федір Михайлович (пом. 1542р.)
Полубравець, граверський майстер у Києві
на Пересопниці.

Михайло Васильович (пом. до 1489р.)
Бродячий кавалер (з 1452), староста Київський,
на Святигірці у 1458 (збл. 1488) р.

Василь Костянтинович (пом. 1414р.)
Перший академік і керівник друкарні
князя Чарторийського.

Академік
Василь Костянтинович

Київськ.
Замковий міст.

Загальний вигляд
Пересопниці від р.Суботки.

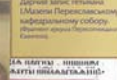
«Бив нам чолом ... князь Федір Михайлович Чарторийський і поклав перед нами привілей брата нашого Олександра, короля його милості, у якому ж стоїть, що його милість мати його милості дав монастир свій на ім'я Пересопниці, до її живота, а потім той монастир подарував його милості самому князеві Федору, з усіма селами і з людьми всіма того монастиря, із землями орними і борними, і з сіножатями, і з усім зтим, що до віку до того монастиря належало».

Жалувана грамота короля Сигизмунда і старости Луцькому, князю Федору Михайловичу Чарторийському на Пересопницький монастир. 18 лютого 1526 р.

ШЛЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРШОКНИГИ

Петрарка
І.Мазепа

Т.Г.Шевченко.
Автопортрет,
1846 р.

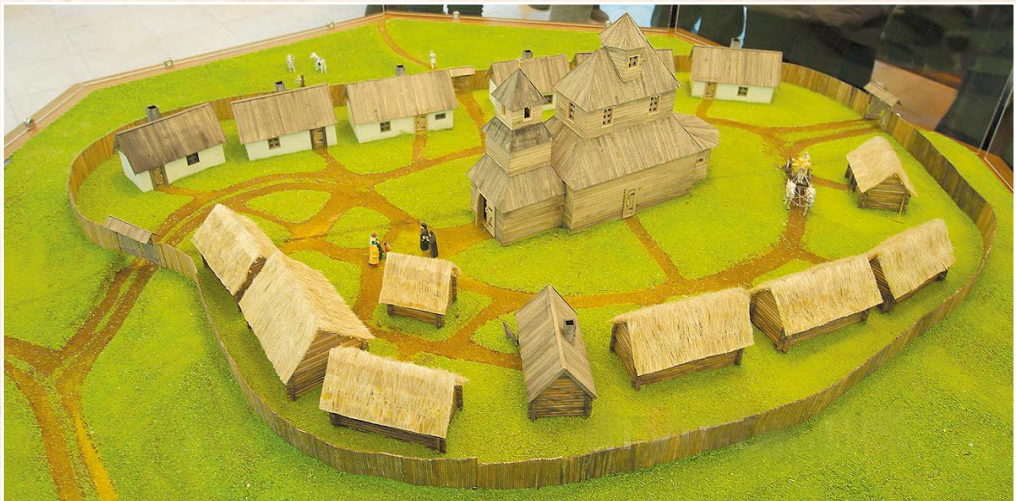
Переяслав. Кафедральний собор.
(з мал. Т.Г.Шевченка).

Дарний хатик петлявца
І.Мазепи Пересопницькому
кафедральному собору
Переяслав. Переяславський
кафедральний собор
1846 р.

Київ. Загальний вигляд
Києво-Печерської лаври.

Експозиція музею Пересопницького Євангелія

Макет Є. Малиновського Пересопницького монастиря
Різдва Богородиці за інвентарем 1600 року.

**Фрагмент тематичної експозиції
«Біблія різними мовами світу»**

б) Реформація: переклади Святого Письма руською мовою. Монастир у Пересопниці;

в) Меценати Пересопницького Євангелія: князі Заславські, князі Чорторийські;

г) Шлях Пересопницького Євангелія;

д) Дослідники Пересопницького Євангелія: переклад Святого Письма українською мовою;

е) Майбутнє поколінням: інавгурація Президентів України;

є) Популяризація Пересопницького Євангелія: етнокультура села Пересопниці.

**МУЗЕЙ ПРОСТО НЕБА
«КНЯЖЕ МІСТО XII-XIII СТ.»**

а) Історична реконструкція «Садиба княжого дружинника XII ст.»: огорожена частоколом територія, двокамерний житловий будинок, хлів для худоби, комори (у одній зібрані знаряддя праці і

о. Петро Шліхта освячує скрипторій, який виготовив В. Терещеня за проектом М. Федоришина.

Вказівники для туристів.

Садиба княжого дружинника XII ст. огорожена частоколом.

Вид зверху на садибу княжого дружинника XII ст., за огорожею археологічні розкопки.

Двір садиби.

Внутрішній інтер'єр кімнати княжого дружинника.

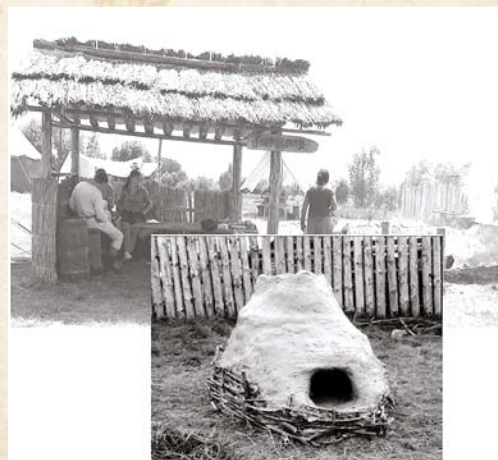
побуту 19 - поч. 20 ст. мешканців Пересопниці, Хутора Білів, Макотерти.), колодязь. У 2020 році О. Войтюк здійснив тут реконструкцію житла заможного жителя Пересопниці XII ст. від котловану до покрівлі.

б) Гончарна піч X-XIII ст. (реконструкція А. Оленича).

На даний час пошкоджена.

Експонати у коморі на садибі княжого дружинника.

Гончарна піч XII ст. Виготовив А. Оленич.

в) Монастирище (кам'яний хрест, три могильні вапнякові плити).

Фрагмент фортечної стіни княжого міста.

г) Історична реконструкція «Фортеця XII ст.».

д) Памятний Знак Пересопницькому Євангелію (1989 р.).

е) Православна дерев'яна церква Святого Миколая XVIII ст. та дзвіниця.

При музеєфікації археологічних об'єктів науковці стикаються з багатьма труднощами, що пов'язані зі специфічними особливостями цього виду історико-культурної спадщини та, відповідно, низькими можливостями для їх музеєфікації. В європейській пам'яткоохоронній практиці презентація археологічних

об'єктів відбувається шляхом створення різноманітних музейних парків (наприклад, археологічний парк Ксантен (в Німеччині), чи музейний парк Алезія (Франція). На сьогодні досвід створення археологічних музейних парків поступово проникає і в українську пам'яткоохоронну практику. Одним з прикладів може слугувати культурно-археологічний центр «Пересопниця». Центр демонструє один з небагатьох прикладів презентації археологічної спадщини у вигляді музейного парку з елементами археодому на території України.

Інформаційний стенд біля фортечної стіни.

У середині фортечної стіни розташовані на першому поверсі інформаційні стенди із зображенням боярів, воїнів, купців XII ст..

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА ТА НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

З 2013 року у Культурно-археологічному центрі «Пересопниця» було започатковано два щорічні наукові симпозиуми на тему «Літописні міста Давньоруської держави» та «Рукописна книга у XVI ст.». Якщо археологічний симпозиум прижився у музеї, то науковий симпозиум «Рукописна книга у XVI ст.» відбувся лише два рази. І хоч тема цікава і малодосліджена, але в Україні мало дослідників давніх рукописів. Станом на липень місяць 2017 року проведено 5 археологічних симпозиумів «Літописні міста Давньоруської держави X- XIV ст.», у 2018 та 2020 роках відбулися науково практичні конференції «Нові дослідження пам'яток археології на Волині» в яких взяли участь всі науковці КАЦ «Пересопниця», науковці музеїв та заповідників, Інституту археології НАН Украї-

ни, викладачі та аспіранти університетів, краєзнавці. Співорганізатором наукових форумів у Пересопниці постійно виступає історико-соціологічний факультет РДГУ (декан В. Шеретюк).

Наукові працівники КАЦ «Пересопниця» щорічно беруть участь у наукових конференціях, які організовують музеї та вищі навчальні заклади, публікують свої статті у збірках. Автор чотири рази поспіль брав участь у міжнародних наукових форумах у Білорусі. 22-23 жовтня 2014 року – голова секції №3 «Кніжнія помнікі: праблемы ідэнтэфікацыі, захавання і даследаванняў» Міжнародного конгресу «Бібліотека як феномен культури» в Національній бібліотеці Білорусі у Мінську. У роботі цього Конгресу взяли участь понад 650 делегатів з 12 країн: Азербайджану, Білорусі, Великобританії,

2012 рік. Археологічний форум. Зліва направо: Михайло Вашета, археолог з Луцька, Віталій Ткач, археолог з Дубна, Оксана Жарська, науковий співробітник КЗ «Пересопниця», Микола Федоришин, директор КЗ «Пересопниця», Лариса Парфенюк, науковий співробітник КЗ «Пересопниця», Святослав Терський, доктор історичних наук, археолог з Львова.

<p style="text-align: center;">ПРОГРАМА</p> <p style="text-align: center;">III наукового археологічного симпозіуму «Літописні міста давньоруської держави» 2-3 жовтня 2015 року</p> <p style="text-align: center;">Місце проведення: КЗ «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» село Пересопниця Рівненської області</p> <p><i>П'ятниця, 2 жовтня 2015 року.</i></p> <p>Концертно-зала</p> <p>9.00 – 9.30 - ресстрація учасників 9.30 – 11.00 – Екскурсія музеями Пересопниці 11.00 – 11.15 – брейк-кава 11.15 – 13.00- Пленарне засідання 13.00 – 14.00 – обідня перерва Музей-скансен «Княже місто» 14.00-17.00 –практична археологія: реконструкція печі X ст. (реставратор Олексій Войтюк).</p> <p><i>Субота, 3 жовтня 2015 року</i></p> <p>10.00 -11.30 – доповіді учасників 11.30 – 11.45 – брейк-кава 11.45 – 13.00 – доповіді учасників 13.00 – 14.00 обідня перерва 14.00 – закриття симпозіуму, від'їзд учасників Регламент виступів Доповідь на пленарному засіданні – 15 хв.</p>
--

<p style="text-align: center;">ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ</p> <p style="text-align: center;"><i>П'ятниця, 2 жовтня</i></p> <p>11.15. Вітання Юлія Юхимчук. Археологічні дослідження Пересопниці. Вадим Лук'яченко. Городня – оборонні стіни Києва X-XIII ст. Алла Каленська, Путівля – місто Чернігово-Сіверської землі. Катерина Міхенко. Конструктивне вирішення первинного перекриття Успенського собору у Володимирі-Волинському. Володимир Чайка, Зоряна Мазуранчик. Діяльність НЗ «Замки Тернопілля» з дослідження літописного Збаража. Андрій Клишчук. Літописний Мичеськ (Микгород) на Поліссі. Григорій Охріменко. Дослідження пам'яток межановицької культури на території Західної Волині.</p> <p style="text-align: center;"><i>Субота, 3 жовтня</i></p> <p>10.00 – Микола Федоришин. Булава-клевець чи булава –гачок? Всеволод Івакін, Дмитро Бібіков, Андрій Оленіч, Іван Зоценко. Попередні результати розкопок Вишгородського поселу. Олексій Войтюк. До питання реставрації та реконструкції булави з Пересопниці. Богдан Гриньока. Іван Старчук – дослідник стародавнього Галича. Леся Дідух. Амулети-змійовики як показник християнсько- язичницького двові'я на Русі.</p>
--

Німеччини, Казахстану, Молдови, Нігерії, Польщі, Росії, Сполучених Штатів Америки, України та Франції.

У чотирьох збірниках статей «Археологічні зошити з Пересопниці» та у двох збірниках статей «Рукописна книга з Пересопниці» взяли участь дев'ять науковців КАЦ «Пересопниця» – Оксана Жарська, Володимир Баланович, Лариса Парфенюк, Юлія Юхимчук, Ніла Кожан, Оксана Чапайло, Олексій Войтюк, Микола Федоришин. Статті за своїм змістом можна поділити за такими напрямками:

- локалізація історичного ареалу літописного міста Пересопниці (статті «Дитинець у Пересопниці: до питання локалізації літописного города», автор Л. Парфенюк, «Пам'яткознавчий потенціал у Пересопниці в умовах сьогодення», автор М.Федоришин, «Археологічні дослідження Пересопниці», автор Ю. Юхимчук);

- феномен Пересопниці у культурно-історичному дискурсі (стаття «Русь. Пересопницьке князівство у культурно-історичному дискурсі», автор М. Фе-

Міністрства культуры Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

VII Міжнародная навуковая канферэнцыя
АУТЭНТЫЧНЫ ФАЛЬКЛОР:
ПРАБЛЕМЫ ЗАХАВАННЯ, Вывучэння, Успрымання
(Мінск, 26 – 28 красавіка 2013 г.)

ПРАГРАМА

Мікола Федарышын, магістр культуралогіі, дырэктар камунікацыйнай установы «Культурна-археалагічны цэнтр «Перасопніца» Ровенскага абласнога савета, аўтар і кіраўнік праекта Славянскага фальклорнага фестывалю «Каляда» (1995-2013 гг.), член Нацыянальнага Саюза краязнаўцаў Украіны (Роўна, Украіна)
Колькае фестывалі і музейнаму камплексу «Перасопніца» в контексте прызначэння музееў і популярызацыі культурнага наследдзя.

Мінск 2013

**2013 рік. Білорусь, м. Мінськ,
Білоруські дзяржаўны
універсітэт культуры.**

доришин);

- ретельне досліdжэння окремай групы чы адноікоіх експанатів віднайдених на тэрыторыі Перасопніцы чы іі оіколіцях (статтi «Давньоруські пісала княжой Перасопніцы», «Кніжні застібкі – невід’емна складова рукопісних кніг та стародруків XI-XVII ст.», аўтор Л. Парфенюк, «Зооморфні накладкі з колекцыі археалагічнаго музею КАЦ «Перасопніца», аўтор Ю. Юхімчук, «Свінцеві пломбі дорогічынського тупу з Перасопніцы», аўтор В. Балановіч, «Лунніцы з фондів КАЦ «Перасопніца»: характэрыстыка та семантыка іх походження», «Поясні пряжкы як частына поясного набору з

Учасць у навуковых канферэнцыях за кордоном

Учасныкы канферэнцыі. Другыі зліва – Ігор Маціевський, україньскыі і російський композытор і музычний этнограф, голова петэбурзькой та евразійської школы сучасного інструментознавства, доктор мистецтвознавства, завідувач сектором інструментознавства, заслужений діяч мистецтв України та Польщі, член Міжнародной рады традыційной музыкы ЮНЕСКО, Петэбурзькой Асоцыації україньств, Голова Програмової Рады народной і духовной музыкы Цэнтрально-Східной Європы (Люблін). (У 1997 році був членом журі ІІІ Слов’янського фольклорного фестывалю «Коляда» у Рівному)

фондів КЗ «Перасопніца», аўтор О. Жарська, «Ремісництво у літопісній Перасопніцы», «Кістені з Перасопніцы», «Булава-клевець чы булава-гачок?», «Підвіска Святого Миколая з Перасопніцы», аўтор М. Федорішын, «До пытаньня рэставрацыі та рэконструкцыі булавы з експозыцыі КЗ «Перасопніца», аўтор О. Войтук);

- історычна рэконструкцыя окремих

*2015 р. Білорусь,
м. Мінськ.
Національна
бібліотека Білорусі.
Микола Федоришин -
керівник секції.*

*2017 р. Білорусь,
м. Полоцьк. IV
Міжнародна
наукова конференція
«Берковські читання»,
приурочена
до 500-ліття
білоруського
книгодрукування.*

споруд літописного міста Пересопниця (статті «До питання реставрації та реконструкції печі XII ст. у КЗ «Пересопниця», автор О. Войтюк, «Реконструкція давньоруської гончарної печі у музеї – скансені «Княже місто XII-XIII ст.» КЗ Культурно-археологічного центру «ПЕРЕСОПНИЦЯ», автор М. Федоришин);

- пам'ятки християнської культури

(статті «Давньоруські християнські символи з літописної Пересопниці», автор О. Жарська, «Сакральне в Пересопниці», «Пам'ятки культової архітектури XVIII ст. у Пересопниці як складова музейного комплексу», автор М. Федоришин);

- удосконалення роботи музейного закладу (статті «Перспективи сучасних принципів роботи в музейному середо-

Участь у наукових конференціях в Україні

2016 р., м. Рівне. Учасники міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми світової та вітчизняної історії» у РДГУ. Справа наліво: Ващук Дмитро (м. Київ), кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту історії України НАН України, Блануца Андрій, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, Валерій Шеретюк, кандидат історичних наук, декан історико-соціального факультету РДГУ, Микола Федоришин, магістр культурології, директор КЗ «Пересотниця».

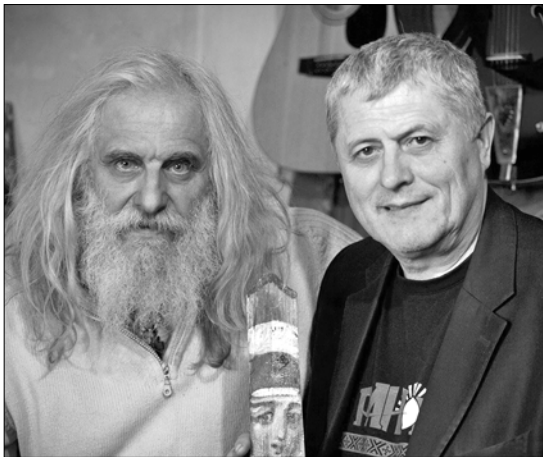
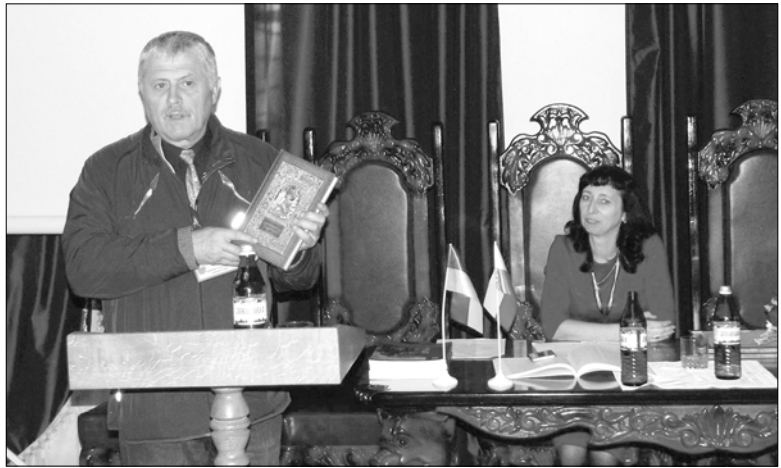
2012 рік. 5 жовтня у Рівненському краєзнавчому музеї відбулася історико-краєзнавча конференція, присвячена 80-річчю від дня народження визначного рівненського краєзнавця та музейника Гурія Васильовича Бухала. З доповіддю виступає дочка Г. Бухала Лідія Рибенко. У президії: О. Булига, директор Рівненського обласного краєзнавчого музею, М. Федоришин, директор Культурно-археологічного центру «Пересотниця», А. Силюк, директор Волинського обласного краєзнавчого музею.

2016 рік.
Наукова конференція у
історико-культурному
заповіднику м. Острога

2017 рік. Наукова
конференція у
Дубенському
історико-
культурному
заповіднику

Чотири мініатюри Пересопницького
Євангелія намалював у XVI столітті
відомий у той час майстер із
галицького міста Самбір – Федуско.
Таке відкриття зробив львівський
реставратор і художник Лев Скоп.
Митець у своєму дослідженні
використав розповсюджений у
західному мистецтвознавстві метод
формального аналізу. Своє наукове
відкриття Лев Скоп аргументував
у своїй книзі «Майстер мініатюр
Пересопницького Євангелія – Федуско,
маляр зі Самбора».

**Археолог Григорій Охріменко –
частий гість у археологічному музеї**

вищі», «Способи популяризації музею», автор О. Чапайло).

У статтях опублікованих у збірках «Рукописна книга на Волині у XVI ст.» можна виділити наступні напрямки:

- про фарнітуру рукописної книги у XVI ст. (стаття «Книжні застібки – невід’ємна складова рукописних книг та стародруків XI-XVII ст.», автор Л. Парфенюк);

- про оформлення тексту рукописної книги у XVI ст. (стаття «Заглавні букви та ініціали Пересопницького Євангелія», автор Л. Парфенюк).

Федоришин М.В. дослідив невідомі сторінки, так звані «білі плями» з історії Пересопницького Євангелія та княжої Пересопниці:

- дослідження «білих плям» з історії Пересопницького Євангелія: статті «Пересопницький рукопис на шляху до Івана Мазепи» (гіпотетичне місцеперебування Пересопницького Євангелія з 1630 року по 1701 рік), «Пересопницьке Євангеліє і Заслав. Про локалізацію Заславського монастиря Св. Трійці XVI ст. в контексті помилки, що закралася у наукові тексти, пов’язані із селом Двірець» (локалізація Святотроїцького монастиря у Заславі, в стінах якого була розпочата робота над

2015 рік. З 14 по 18 грудня в культурно-археологічному центрі «Пересопниця» відбувся тренінг для директорів музеїв та спеціалістів державних органів з питань охорони культурної спадщини з Дніпропетровської, Запорізької, Харківської та Донецької областей України на тему «Збереження пам’яток культурної спадщини засобами музефікації або благоустрою».

створенням Пересопницького Євангелія), «Історія Пересопницького монастиря у Пересопниці», «Бібліотека Пересопницького монастиря у 1600 році» (локалізація місцезнаходження Монастиря Різдва Богородиці у Пересопниці, виявлено на городищі дві ділянки: двірець та господарський двір), «Творці та меценати Пересопницького Євангелія», «Пересопницьке Євангеліє як культурний феномен духовної культури українців», вперше ідентифіковано третю особу, яка писала Пересопницький рукопис -учня писаря, «Західний кордон Пересопницької волості у XI-XII ст.», «Північний кордон Пересопницького князівства у XI-XII ст.» (локалізація кордонів Пересопницького удільного князівства Київської землі станом на середину XII ст.).

Дослідницькі статті опубліковані у наукових збірках університетів, музеїв та за-

повідників.

Науково-дослідницька робота, що базується на результатах інших видів наукової роботи музейної інституції та має свої особливості, полягає в науковому обґрунтуванні, розробці концепцій і змістів різних форм наукової роботи, вивченні музейних артефактів. Оформлення та опис у інвентарній карточці кожного експоната (артефакта), що надходить у власність центру, здійснюють наукові співробітники О. Жарська та Л. Парфенюк (крім тих, що надходять від результатів археологічних розко-

пок, які здійснює дочірнє підприємство «Рівненська старовина» Державного підприємства «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України).

Наукові співробітники центру складають методичні посібники та розробки екскурсій (Тарас Шевченко і Пересопницьке Євангеліє, автор Л. Парфенюк), розробляють навчальні програми. Розроблена М. Федоришиним навчальна програма «Збереження культурної спадщини засобами музеєфікації» була підтримана Київським консалтингом з удосконалення менеджмент-освіти в Україні і успіш-

но реалізована у грудні 2015 року на базі КЗ «Пересопниця». Тижневе навчання для керівників музеїв та фахівців з питань культурної спадщини із східних областей України профінансувало Посольство Великої Британії в Україні.

КЗ «Пересопниця» та Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (ректор І. Коцан) у 2014 році підписали Угоду про співпрацю і партнерство. Подібна Угода була підписана також із Київським університетом права НАН України (ректор Ю. Бошицький). Співпраця з цими вузами була досить плідною та результативною.

ЦЕНТР РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ РІВНЕНСЬКИЙ ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ

вул. Кавказька, 2, м. Рівне, 33013, тел. (+38067) 618-40-57,
e-mail: lgdc.rivne@gmail.com, web: http://www.lgdc.org.ua, Код ЄДРПОУ 41040102

Програма тренінгу на тему: «Збереження пам'яток культурної спадщини засобами музеєфікації або благоустрою»

Дата: 11 травня 2018

Місце: КЗ "Культурно-археологічний центр "Пересопниця" Рівненська область, Рівненський район, с.Пересопниця

09.15-09.30	Регістрація учасників.	Рівненський ЦРМС
09.30-10.15	Переїзд з м.Рівне до с.Пересопниця, Рівненського району	
10.15-10.30	Кава	КЗ "Культурно-археологічний центр "Пересопниця"
10.30-10.45	Вступне слово. Привітання учасників	Руслан Сивий - директор Рівненського ВП Установи «Центр розвитку місцевого самоврядування» Валерій Мікуліч – експерт Рівненського ВП Установи «Центр розвитку місцевого самоврядування»
10.45-11.45	Ознайомлення з діяльністю музейного комплексу "Пересопниця"	Микола Федоришин - директор КЗ "Культурно-археологічний центр "Пересопниця"
11.45-12.20	Модуль 1. Проект як особливий вид діяльності	Микола Федоришин - директор КЗ "Культурно-археологічний центр "Пересопниця"
12.20-13.20	Модуль 2. Робота із зацікавленими сторонами в проекті	Микола Федоришин - директор КЗ "Культурно-археологічний центр "Пересопниця"

2018 рік. Програма тренінгу у КЗ «Пересопниця».

ПОШУКОВА РОБОТА ТА ФОНДИ

2015 рік. Господарська будівля з двома нішеподібними печами X ст.

Фонди постійно поповнюються за рахунок предметів, знайдених під час наукових досліджень на території пам'ятки, в залежності від наступного об'єму проведених робіт. Така специфіка постійно продукує наукову діяльність, – саме через проведення досліджень вивчається сама пам'ятка та поповнюються фонди музею, створеного на її основі. Тому в багатьох археологічних парках (музеях середовищного типу) існують постійно діючі археологічні експедиції.

У Пересопниці археологічні дослідження здійснює дочірнє підприємство "Рівненська старовина" Державного підприємства "Науково-дослідний центр "Охоронна археологічна служба України" Інституту археології НАН України).

Складовою ідеї культурно-археологічного центру є безперервність археологічних досліджень як основного джерела інформації з історії Пересопниці та її околиць. У розкопках бере участь науковий працівник центру О. Жарська. Всі предмети, знайдені під час розкопок, поступають у фонди культурно-археологічного центру. Така практика дозволяє не лише постійно поповнювати фонди, а й формувати тематику нових експозицій.

Розпочав свою діяльність музейний комплекс у Пересопниці експонатами:

- позиченими експонатами у Рівненському обласному краєзнавчому музеї та музеї Книги історико-культурного заповідника м. Острога;

*Науковець і перекладач
Біблії українською мовою
Рафаїл Турконяк передає
у музей Пересопницького
Євангелія перевидану
Острозьку Біблію.*

- 300 фрагментів кераміки та кремінних знарядь праці переданих РОКМ відповідно до наказу Міністерства культури України та рішення Рівненської обласної ради;

- колекцію скляних браслетів та намиста XI-XIII ст, бронзовий кельт, книги передав М. Федоришин;

- ключ і замок XII ст. передав В. Баланович;

- ДП «Волинські старожитності» передало колекцію артефактів, віднайдених під час рятівних розкопок у 2011 році.

Поповнення музейного фонду у 2012-2015 році:

2012 рік – 1060 експонатів основного фонду, 1204 – науково-допоміжного фонду;

2013 рік – 1736 експонатів основного фонду, 807 – науково-допоміжного фонду;

2014 рік – 344 експонати основного фонду, 687 – науково-допоміжного фонду;

2015 рік – 174 експонати основного фонду, 288 – науково-допоміжного фонду.

Тут публікуємо один із колекційних описів експонатів із фондоховища:

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД “КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР “ПЕРЕСОПНИЦЯ” РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ КОЛЕКЦІЙНИЙ ОПИС № 7

№ по книзі вступу
(головної інвентарної книги) і дата запису
_____ Кн 329/1-21 _____

№ книги вступу
(головної інвентарної книги)
_____ 2/9 _____

№ по інвентарному запису
_____ 1 АК 473 - 490 _____
_____ Доп.№ 363 - 372 _____

“_01_” _____ лютого _____ 2013 року

1. На обкладенці: докладне найменування

Колекція археологічних знахідок Бронзового віку (III - II тис. до н.е.) періоду Київської Русі (XI - XIII ст.) та середньовіччя (XVII - XVIII ст.), отриманих в ході археологічної розвідки, проведеної Рівненською філією ДП НДЦ “Охоронна археологічна служба України” ІА НАН України в околицях с. Пересопниця Рівненського р-ну, Рівненської обл.

2. Кількість предметів колекції всього: 38; 21 основного фонду, 17 допоміжного фонду.

3. Вартість колекції безкоштовна

4. Час і місце знаходження, збирання колекції з зазначенням осіб, які зібрали й визначили її: 2011 р., с. Пересопниця, урочище Загребля, Рівненського р-ну, Рівненської обл. Прищепя Б.А., Войтюк О.П., Кожушко О.К.

5. В яку збірку надійшла колекція

№ п/п	Назва та короткий опис	Матеріал, техніка	Розміри в (см)	Примітки
Підйомний матеріал біля шурфа № 1				
1	Лучниця, мініатюрна, після втрати вушка просвердлене нове у тілі виробу, окислена, коронована, XI-XIII ст.	Білий метал	1,5 x 1,6	Кн 529/ I АК 473
2	Фрагмент пластин, вірогідно браслета, який повторно використовувався як накладка, лицева сторона вкрита косими насічками, окислений, XI-XIII ст.	Бронза, лиття, штампування	1,3 x 3,5	Кн 529/2 I АК 474
3	Дзвоник сферичний, прикрашений трьома рельєфними лініями, коронований, консервований, XII – пер. пол. XIII ст.	Бронза, лиття	1,7 x 2,3	Кн 529/3 I АК 475
4	Перстень щитковий, щиток широкий, у плані виготовлений як коло до якого з двох сторін основами приєднані трикутники, щиток прикрашений округлими заглибленнями, окислений, консервований, XII – пер. пол. XIII ст.	—//—	Д : 2,3	Кн 529/4 I АК 476
5	Тильник палиці, конус із зрізаною вершиною, біля краю округлий отвір, що проходить через дві стінки, в основі теж округлий отвір, зверху розривання кромки, окислений, консервований, XII – пер. пол. XIII ст.	Свинець	Д-втулки: 2,6; Д-основи: 3,3; Вис.: 2,6	Кн 529/5 I АК 477
6	Тильники пожів (2), мигдалевидні у плані один деформований, у ньому зберігся фрагмент черешка, окислені, консервовані, XVII – XVIII ст.	Бронза, лиття	0,8 x 2,2; 1,5 x 2,0	Кн 529/6,7 I АК 478/1-2
7	Гудзик, масивний, лицева сторона гладка, вушко втрачене, виготовлений примітивно, окислений, консервований, XVIII – XIX ст.	—//—	Д : 2,8	Кн 529/8 I АК 479
8	Виріб, вірогідно одержана заклепка, на одній стороні рельєфно зображено п'ятикутну зірку, на протилежній – шестипелюсткову квітку, виріб деформований, окислений, консервований, XVIII – XIX ст.	Свинець	1,5 x 1,8	Кн 529/9 I АК 480

№ п/п	Назва та короткий опис	Матеріал, техніка	Розміри в (см)	Примітки
9	Монета пів гріш коронний, Сигізмунд 1 Старий (1506-1545), монетний двір Вільно, аверс: по центру зображення корони; реверс: по центру зображення одноголового орла, написи погано читаються, 1511 р..	Білий метал	Д.: 1,8	Кн 529/10 I АК 481
10	Монета солід. Густав Адольф (1621-1634), Ельбонтський монетний двір, аверс: по центру монограма "GA" під нею на щитку сніп – герб династії Ваза, над нею корона; реверс: по центру на щиті герб два восьмикутних хрести, верхній вдавлений, нижній опуклий, по контуру "SOLIDVSSVEC 32", 1632 р.	—"—	Д.: 1,5	Кн 529/11 I АК 482
Північна окраїна, урочище Загребля, шурф № 1, гл.До-0,6м				
11	Прясло біконічне, пошкоджене, коричневого кольору, поверхня заглажена, в тісті домішка круглих фракцій кварцу, бронзовий вік	Глина, ліплення	Д.: 3,5	Кн 529/12 I АК 483
12	Вінця горщиків (6), сірого і світло-глиняного кольору, на зломі 3-шарові, по внутрішній стороні округлий валик, поверхня шорстка, в тісті домішка дрібного піску, XII – пер. пол. XIII ст.	Глина, гончарний круг	4,5 x 9,5; 6,5 x 8,0	Доп. № 363/1-6
13	Вінця горщиків (2), світло-коричневого кольору, на зломі 3-шарові, по внутрішній стороні валик приплюснутий, поверхня шорстка, тісто якісне, XII – пер. пол. XIII ст.	—"—	4,3 x 4,5; 5,5 x 5,5	Доп. № 364/1-2
14	Вінце горщика, світло-коричневого кольору, на зломі 3-шарове, по внутрішній стороні валик заглажений, поверхня шорстка, тісто якісне, XII – пер. пол. XIII ст.	—"—	4,7 x 8,0	Доп. № 365
15	Вінце мініатюрної посудини, миски чи кришки, коричневого кольору, 1-шарове, по внутрішній стороні манжета косі насічки, поверхня шорстка, тісто якісне, XI – пер. пол. XIII ст.	—"—	3,2- 4,0	Доп. № 366

№ п/п	Назва та короткий опис	Матеріал, техніка	Розміри в (см)	Примітки
16	Плитка облицювальна (фр.) повторно перепалена, лицева сторона вкрита зеленою поливою, колір глини – світло-глиняний, на зломі 3-шарова, в тісті домішка дрібного піску, XII – пер. пол. XIII ст.	Глина, ручна формовка	2,5x4,7x6,6	Кн 529/13 I АК 484
17	Фрагменти браслетів (3), кручені, темно-зеленого кольору, два вкриті сірою патиною, XI – XIII ст.	Скло	0,8 x 2,5; 0,7 x 4,2	Кн 529/ 14,15,16 I АК 485/1-3
18	Стінка посудини, фіолетового кольору, на лицевій стороні орнамент нанесений червоною фарбою, вкрита перламутровою патиною, тонка, XVIII ст.	—“—	1,5x2,0	Доп. № 367
19	Камені точильні (2), сірого кольору, масивні, на одному зберігся жолоб від використання	Пісковик	2,5x3,2x9,9; 2,3x3,5x1x0,5	Доп. №368/1-2
20	Фрагмент щиткового персня, щиток квадратний із зрізаними кутами, окислений, XI – XIII ст.	Бронза, лиття	1,4 x 1,4	Доп. № 369
21	Фрагмент заклепки до одягу, диск із отвором, від нього йде пластина до якої повинен був кріпитись подібний диск, окислений, XI – XIII ст.	—“—	1,6 x 3,1	Доп. № 370
22	Дужка шпори, кінець де кріпились реміні, збереглося два отвори для кріплення, вкрита благородною патиною, XI – XIII ст.	—“—	1,9 x 2,9	Кн 529/17 I АК 486
23	Фрагмент виробу, брусок, вірогідно заготовка, одна сторона полірована, XI – XIII ст.	—“—	1,0x1,1x1,6	Доп. № 371
24	Стремено, поличка округла, дужка прямокутна у розмірі, отвір для реміня прямокутний із заокругленими кутами, вирубаний у дужці, залишки прорубування загнуті з однієї сторони, дужка тонка трохи деформована, поличка для ноги еліпсоїдна у плані, на зворотній стороні (полички) частково збереглась підбортовка, коронована, консервована, XI – XIII ст.	Залізо, кування	11,5x13,0; Поличка: 3,6 x 9,5	Кн 529/18 I АК 487

№ п/п	Назва та короткий опис	Матеріал, техніка	Розміри в (см)	Примітки
25	Ключ від навісного замка, незначних розмірів, вушко округле зі 8-ко подібним отвором, стержень від вушка приблизно до середини округлий у розмірі, поступово звужується до середини, від середини різко розширюється і стає прямокутним у розрізі, борідка округла у плані, фігурно вирізана із внутрішньої сторони, коронований, консервований, XI – XIII ст.	—//—	1,5 x 8,8	Кн 529/19 I АК 488
26	Фрагмент механізму навісного замка, гачок який замикав дужку, прямокутний стержень на одному з кінців якого трикутне розширення яке розміщене під прямим кутом до стержня, коронований, консервований, XI – XIII ст.	—//—	2,2 x 5,8	Кн 529/20 I АК 489
27	Цвяшок, виготовлений із прямокутного у розрізі стержня, шапка овальна у плані, коронований, консервований, XI – XIII ст.	—//—	Дов.: 6,7; Шапка: 1,4x1,5	Кн 529/21 I АК 490
Північна окраїна, урочище Загребля, шурф № 1, господарська яма				
28	Вінце горщика, світло-коричневого кольору, на зломі 3-шарове, по внутрішній стороні округлий валик, верхня шорстка, в тісті домішка дрібного піску, XII – пер. пол. XIII ст.	Глина, Гончарний круг	4,8 x 6,8	Доп. № 372

Всього: 38 (тридцять вісім) предметів

Колекцію здав: Войтюк О.П.

Колекцію прийняв: Кожан Н.М.

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ РОБОТА: ДЕРЖАВНІ СВЯТА, ФЕСТИВАЛІ, ПРАЗНИКИ НАРОДНОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ, КОНКУРСИ, ЮВІЛЕЙНІ ЗАХОДИ

Популяризація історико-культурної спадщини Пересопниці відбувається й за допомогою новітніх форм музейних комунікацій. У першу чергу це фестивалі, які культурно-археологічний центр «Пересопниця» проводив двічі на рік: взимку це Слов'янський фольклорний фестиваль «Коляда» (2012-2018 р.р. у 2019 – 2020 р.р. - фестиваль “Пересопницькі колядки та щедрівки”), влітку відбувається археологічний Grand-фестиваль «Русь Пересопницька», з 2014 року змінили назву на фестиваль історичної реконструкції «Русь Пересопницька» (2012-2017 р.р.).

Фестиваль «Коляда» (автор та керівник проекту М. Федоришин), який раніше, з 1995 року по 2009 рік про-

ходив у Рівному, Луцьку (2000 р.), Львові (2000 р.), Житомирі (2001 р.), Києві (2004 р.) у 2012 році в Пересопниці змінив свій формат: масовий захід став музейним. Колядна пісенно-видовищна програма проходила майже цілий місяць з 8 січня по 26 січня 2012 року у приміщенні музею Пересопницького Євангелія. Глядач: 1. Мешканці Пересопниці та околиць (до 20 осіб); 2. Організовані групи туристів (від 20 до 40 осіб на кожен фестивалний день). У 2014 році спільно із прихожанами Миколаївської церкви було відроджено

народне свято Водохреща на річці Стублі. Мешканці села та околиць, туристи, учасники фестивалю на чолі з священником о. П. Шліхтою біля річки Стубли проводять ритуальну обрядодію освячення води. Отже, у програмі фестивалю роширилися заходи: карнавальна

хода від музею до річки, участь у святі «Водохреща», концерт-конкурс у музеї.

Протягом 2012-2018 рр. у фестивалі «Коляда» взяли участь вокальні, фольклорні колективи, народні та церковні хори з Рівненського, Сарненського, Здолбунівського районів Рівненської області, міста Рівне і Вараш. Крім того, були і далекі учасники: з Луганська та Станиці Луганської, Луцька та Гути Боровецької Волинської області, Кременця Тернопільської області, Славути Хмельницької області, Белелуї Івано-Франківської області, Новоград-Волинського та Житомира. Фестиваль «Ко-

ляда» пропагує народні традиції, пов'язані з зимовими святами: виступи колективів колядників з різних областей України представляють колядки та щедрівки, вертепні дійства, зоомістерії, виступи лірників і кобзарів. Тепер розглянемо, хто ж має користь від колядного фестивалю:

1. Фольклорні гурти, ансамблі, народні хори. Вони мають чудову можливість продемонструвати своє мистецтво, поділитися досвідом.

2. Музейний комплекс. Такі заходи збирають у зимовий, найменш туристичний період, багато глядачів, що дає можливість забезпечувати нормальний фінансовий стан закладу.

3. Зрештою сам глядач (турист). Знайомство з сакральною, традиційною культурою виховує Громадянина з великої

конструкції «Русь Пересопницька» є дослідження, вивчення артефактів, віднайдених на території села Пересопниця, відтворення героїчних епізодів з історії краю та ремісничих майстерень за допомогою засобів історичної реконструкції, зацікавлення відвідувачів історико-культурною спадщиною України, забезпечення змістовного дозвілля для мешканців краю. I-III фестиваль мав назву «Археологічний Grand – фестиваль «Русь Пересопницька», IV-VI – фестиваль історичної реконструкції «Русь Пересопницька». Координатором між клубами був Пилип Рассудін, пізніше його змінив Юрій Міщенко з Києва.

Фестиваль популяризує історичні події

шляхом проведення їх реконструкцій. Однією з таких маловідомих подій є битва з литовцями 1246 року, повідомлення про неї зустрічаємо в Галицько-Волинському літописі (напад на пересопницьку волость у 1246 р. литовського війська, яке Данило і Василько Романовичі зустріли і розгромили біля Пінська, «ВЕСНЕ ПРИСПЕВША МИР СОТВОРИША...» - княжий Форум 1150 року у Пересопнці. Заклучення миру, династичний поділ земель, церемонія клятви – цілування хреста, весілля князя Ярослава Осьмомисла з княжною

букви, забезпечує безперервність традиційної культури. Зрештою, це найкращий святковий родинний відпочинок.

Метою фестивалю історичної ре-

Ольгою, дочкою князя Юрія Долгорукого).

Протягом 2012-2017 року у фестивалі «Русь Пересопницька» брали участь історичні клуби «Вівериця», «Поросся», «Кітеж», Варуфорос», «Яр-Тур», «Бойове братство» з Києва, «Білий град» з Білгород-Дністровського, Львова, Білої Церкви, «Святий Грааль» з Луцька, «Лодь» з Рівного. Білоруські клуби «Ойра» та «Залізний жолудь» приїхали з Бреста та «Русь» Мінська. Під час фестивалю відбулися масові заходи: штурм фортечного міста, бій на мосту, бій у фортеці, польові битви, лицарські турніри, конкурси чоловічого

та жіночого вбрання, ремісничі майстер-класи з тесання дерева та гончарства. Заходи також від-

КЗ «Культурно-археологічний центр «Пересопниця» Рівненської обласної ради
5 липня 2015 року, село Пересопниця Рівненської області

ПРОГРАМА

- 9.00 – урочисте відкриття фестивалю. Збір учасників біля археологічного музею
- 9.20 – похід на княжий дитинець до фортечної стіни.
Археологічний музей (адмін. корпус) – музей історичної реконструкції «Фортечна стіна XII ст.»
- 9.30 – конкурс історичних костюмів. Музей історичної реконструкції «Фортечна стіна XII ст.»
- 10.00 – лицарські подвиги, турніри. Музей історичної реконструкції «Фортечна стіна XII ст.»
- 11.00 – початок роботи майстер-класів з гончарства, ковальства, історичні експерименти із колоття дошок та виготовлення різних речей з них. *Навколо музею-скансену «Двір XI-XII ст.»*, гончарня
- 12.00 – Лекція «Одяг та взуття русів у X-XIII ст.» Конференц-зал
- 14.00 – похід на посад Пастівник (монастирище) до музею історичної реконструкції «Двір XII-XIII ст.»
Дитинець – околний город – посад Пастівник
- 14.30 – Штурм зоборол, бій на містку, штурм укріпленого честоколом дворища, польові битви.
Музей-скансен «Двір XI-XII ст.»
- 15.00- «ВЕСНЕ ПРИСПЕВША МИР СОТВОРИША...». Княжий Форум 1150 року у Пересопниці.
Заключення миру, династичний поділ земель, церемонія клятви – цілування хреста.
Музей-скансен «Двір XI-XII ст.»
- 16.00 – церемонія урочистого закриття фестивалю.
Археологічний музей (адмін. корпус)

Оргкомітет

булися в селі Острожець Млинівського району на давньоруському городищі під назвою "На княжому пограниччі: Острожець-град". Звернувши увагу на величезну кількість глядачів, сільський голова Олег Пархомей запропонував проводити тут фестиваль щороку. На нашу думку, городище у Острожці можна музеєфікувати – створити там ансамблевий музей як філію культурно-археологічного

центру "Пересопниця".

Варто зазначити, що фестиваль "Русь Пересопницька" – хороша база для патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. Адже заходи фестивалю здійснюються за такими напрямками: державний, військовий, соціальний. Передбачені різноманітні форми патріотичного виховання: інформаційно-масові, практичні, інтегративні, наочні.

Учасники історичних клубів України та Білорусі підвели своєрідний підсумок по закінченню фестивалю: ареал давньоруського міста та музейний комплекс у Пересопниці на сьогодні – найкраще місце для проведення подібних заходів.

Для уявлення читача, що відбувалося під час фестивалю у Пересопниці, публікуємо тут програму 2014 року.

III Археологічний Grand – фестиваль «Русь Пересопницька» Україна, Рівненська область, Пересопниця

Час проведення: 27-29 червня 2014 року

Учасники-реконструктори : Землі Русі та їхні сусіди, які у 12-13 століттях бували на землях Волині і Погорині.

Мальовнича місцина навколо археологічного комплексу – ідеальне місце для маневрів та занурення у середньовічну війну.

Програма заходу (для глядачів):

27 червня п'ятниця

12.00 - 12.30. Відкриття фестивалю, вітальні слова, парад учасників.

12.30 – 15.00. Похід. Командне протистояння на околицях Пересопниці.

16.00-18.00. Майстеркласи і семінари.

18.00. – 19.00. Штурм дитинця. Кінні тренування.

19.00. – 20.00. Середньовічні рухливі ігри.

21.00. Танцювальна та музична частина.

28 червня, субота

11.00-12.00. Перевірка зброї, шиккування. Штурм фортеці.

12.00 -13.00. Відкриття реконструкторської частини фестивалю для туристів. Турніри 1 на 1.

13.00-15.00 Кулінарний конкурс. Колективний обід.

16.30 – 17.30. Конкурс костюма.

15.00 – 16.30 Майстер класи і семінари, екскурсії для туристів.

16.30 – 17.30. Конкурс костюма.

17.30 – 18.00 Велика битва. Бій «за князя».

18.00-18.30. Бій на містку.

18.30-20.00 Кінні тренування.

21.00. Танцювальна та музична програма.

29 червня, неділя

10.00. Парад учасників.

11.30-12.00. Турніри 5 на 5, масова битва за прапор, за скарб.

12.00-13.00. Майстер класи, екскурсії для туристів.

13.00-14.00. Естафета, багатоборство, турнір лучників.

14.00-15.00. Штурм садиби. Велика битва.

16.00. Церемонія нагородження учасників, урочисте закриття фестивалю.

Діловий комітет

Фестивалі «Коляда-2014», «Русь Пересопницька» та «Русь Пересопницька у Острожці» зафільмували і розмістили на ютуб-каналі у соціальних мережах.

Фестиваль духовної пісні «Блага вість» був започаткований у 2012 році у день створення Першокниги – 29 серпня. За три роки фестиваль змінив назву на фестиваль сакральної музики «Блага вість». У фестивалі брали участь церковні хори різних конфесій, камерні хори. Велику християнську програму щороку тут пред-

Народне свято «На Купала вогонь горить» (2012-2013 рр.)

ставляла ХВЕ (п'ятидесятників) з ініціативи єпископа Віктора Боришкевича.

Народне свято «На Купала, на Івана» відбулося у 2013 та 2014 роках за участю зразкового ансамблю танцю «Лада» з Рівного (Вікторія Герасимьяк, Олександра Свиридюк) та Славути (Майя Сайпель).

У 2013 році 24 серпня на День Незалежності України для туристів відбувся театралізований захід «Боївка УПА» за участю реконструкторів історичного клубу повстанців з Дядькович (Михайло Баланович). Повстанці друкували для туристів листівки (дереворити Ніла Хасевича), стріляли із стрілецької зброї холостими патронами.

З 2016 року у музеї прижилося свято для дітей «Святий Миколай живе у Пересопниці».

Щороку 22 травня біля пам'ятного Знаку проходять Свято духовності і культури, про яке ми розповідали раніше.

Реформація – 500 років. Відповідно до Указу Президента України 2017 рік було оголошено Роком Реформації. На нашу думку, Пересопницьке Євангеліє є про-

дуктом цієї історичної епохи. Саме тому запропонували органам державної влади організувати всеукраїнські урочистості у Пересопниці. Начальник управління культури і туризму Я. Мельник був проти, але підтримка цього проекту від церковного оргкомітету протестанських церков зіграла свою роль. У серпні 2017 року у Пересопниці на великій сцені успішно пройшло велелюдне Свято за участі Народних депутатів Верховної ради, голови ОДА, представників церков різних конфесій (крім УПЦ МП). У процесі підготовки цього заходу познайомився з цікавими

**Фестиваль духовної пісні «Блага вість»
(2012- 2014 рр.)**

**Фестиваль сакральної музики
(2015-2016 рр.)**

представниками протестанських церков: Ольгою Романенко, кандидаткою економічних наук, доцентом Київського національного торговельно-економічного університету, координатором асоціації наукових товариств студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених м. Києва, членкинею Президії РМУ при МОН України, Олександром Третьяком, ректором Духовної академії церкви ХВЕ (п'ятдесятників). Нині він – міський голова Рівного. Саме вони запросили мене прочитати лекцію «Пересопницьке Євангеліє як продукт Реформації» на обласній науково-методичній конференції християн-педагогів «Реформація: від витоків до сьогодення» у Рівному, представникам

громадкості у Рівненській та Маневицькій РДА Волинської області, на заході «День Біблії» у Броварах Київської області. Завдяки святкуванню «Реформації - 500 років» вдалося втілити ще один цікавий проект - видати унікальне видання – «Пересопницьке Євангеліє від Матвія». Це факсильна копія однієї з частин української Першокниги. Окрім канонічного тексту, тут є і тлумачення літер, щоб Святе Письмо, написане староукраїнською мовою більш ніж чотири століття тому, змогли прочитати всі охочі. Такий проект в Україні реалізовується вперше. Втілили його за меценатські кошти. До цього долучилися і протестантські церкви (ХВЕ (В. Боришкевич), ЄХБ (В. Басараба), адвентистів сьомого дня (В. Левицький), духовна академія ХВЕ (О. Третьяк), Біблійний інститут у Києві (С. Манелюк). З часом будуть перевидані ще три частини Пересопницького Євангелія.

Форми результатів науково-освітньої роботи музеїв – це науково-методичні документи: наукові концепції й сценарії

Заходи та Уроцистості присвячені «Реформації – 500 років»

культурно-освітніх заходів, що впливають з місії музею та наукової програми. Запорукою успіху, і навіть своєрідним фундаментом ефективності просування музейних послуг є системність, регулярність культурно-освітньої роботи. Якщо музей проводить постійно різноманітні культурні заходи, готує довгострокові програми, у спільноті формується уявлення про нього як про привабливе, насичене враженнями місце, де можна з цікаво і корисно провести свій вільний час. Поодинокі і разові заходи – роблять музей непомітним.

Реалізація культурних заходів дозволяє, з одного боку, транслявати інформацію від минулих епох до сучасного суспіль-

ства, а з іншого – заохочувати громадян України до вивчення своєї історії, їх ознайомлення з культурним надбанням.

НАУКОВО-ПОПУЛЯРИЗАЦІЙНА РОБОТА АБО МУЗЕЙНИЙ ПІАР

Різно відомо, що кількість відвідувань музейної експозиції прямо залежна від висвітлення її в ЗМІ, демонстрації репортажів у телевізійному ефірі, випусків радіопередач, повідомлень у пресі та сайтах інтернету.

Популяризація музею відбувалась різноманітними способами:

1. Телевізійні програми на центральних каналах:

– Inter, телепрограма «Україна вражає» (Валерія Мікульська);

2. Телевізійні програми на місцевих каналах:

– Рівне-суспільне. Реставрація, будівництво і викопана піч: як карантинить музей у Пересопниці, репортаж Ольги Марчук 29 травня 2020 року;

3. Музей на сайтах туристичних компаній:

– Турагенство «Патріот», Луцьк Тури по Волині. Олика-Клевань-Пересопниця;

– Агенція Горящих Путівок "ТУР-СВіт", Сарни, Рівне;

– Турагенція Anga Travel, Київ: тури на Волинь;

– Туропаратор «Відвідай», Рівне.

4. Музей у мережі Facebook :

– Туристичний проект «Медове коло», м. Рівне (управління культури і туризму РОДА);

– Культурно-археологічний центр «Пересопниця», (КЗ «Пересопниця»);

– Музейний комплекс у Пересопниці, (Mukola Fedoryshyn) .

5. Блогери:

Село Колодяжне. Екскурсія працівників КЗ «Пересопниця» у літературно-меморіальний музей Лесі Українки.

– Блог Володимира Карабачинського, м. Рівне;

– Інтерактивний блог мандрівників та велоконструкторів, м. Рівне;

– Блог Мудрика Руслана Миколайовича, м. Рівне;

– блог Sekret Land (Ірина).

6. Презентація музею у музейних фестивалях та форумах:

– Другий регіональний музейний форум «Музей: храм муз – 2016» у Меджибізькому історико-культурному за-

**Програма панельних дискусій
Третього музейного форуму "Музей: храм муз – 2017"**

1. Музей між минулим і майбутнім – від мрії до дії (12:30 - 14:00)

Спікери:

- **Чумак Галина Володимирівна** – директор До музею (2004 – 2014), помічник генерального директора музею України, заслужений працівник культури
- **Тимець Ігор Васильович** – голова громадського музеїв", директор історико-краєзнавчого музею
- **Хроблова Анна Володимирівна** – менеджер

Учасники форуму – за бажанням

Презентація анімаційних фільмів про Меджибізьку фортецю

2. Музей як туристичний продукт (15:00 - 16:30)

Спікери:

- **Погорілець Олег Григорович** – директор Державного історико-культурного заповідника "Межибіж"
- **Федоришин Микола Віасильович** – директор Культурно-археологічного центру "Пересопниця"
- **Фенцур Василь Володимирович** – генеральний директор НІАЗ "Кам'янець"

Учасники форуму – за бажанням

**Презентація музею
у Межибожі
Хмельницької області**

повіднику. Музей презентувала Лариса Парфенюк, науковий співробітник КЗ «Пересопниця».

– Третій регіональний музейний форум «Музей: храм муз – 2017» у Межибізькому історико-культурному заповіднику. Музей презентував Микола Федоришин, директор КЗ «Пересопниця».

– Свято «Музейні гостини» у Рівненському обласному краєзнавчому музеї у травні 2018 року. Музей презентували Микола Федоришин та Ніна

Парфенюк, квитковий касир.

– Презентаційний захід для ОТГ Волинської області у історико-культурно-му заповіднику м. Луцька у червні 2017 року. Музей презентували Микола Фе-

доришин, Василь Терещеня, завідувач господарством, Юлія Юхимчук, заступник директора, Оксана Чапайло, зберігач фондів КЗ «Пересопниця».

7. Презентація музею у проектах школярів та студентів:

– Проєкт «Медіа-школа прямує в громади» за підтримки Українського культурного фонду. У сюжеті знімалися діти з Рівного – Марта Хоменко, Вікторія Косюк, Анна Пилипчук та Іванна Ящук.

8. Офіційний сайт КЗ «Пересопниця».

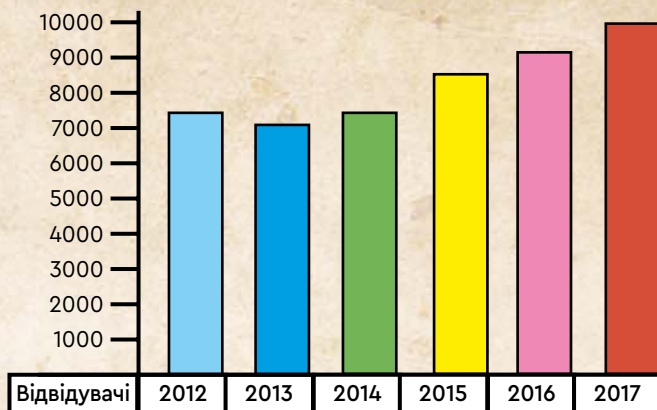
Численні заходи, проєкти та програми дозволили центру за 2013-2017 роки збільшити кількість охопленої аудиторії в умовах кризи та підвищити дохідність центру.

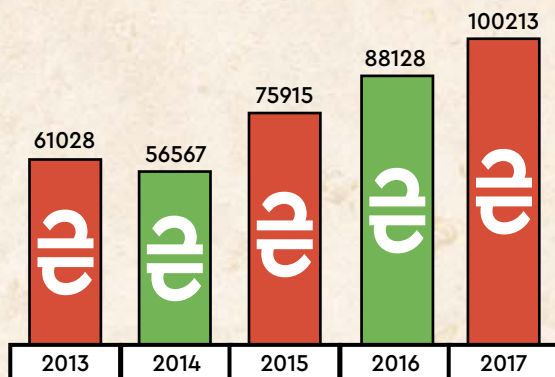
Презентація музею у Луцьку

*Презентація музею по місцевому телебаченню.
Ведучий Олександр Курсик.*

Мал.1. Динаміка відвідування музею.

Мал.2 Динаміка надання платних послуг (у гривнях).

На малюнках видно позитивну динаміку. Починаючи з 2013 року дохідність центру зросла приблизно у 1,5 рази. Відповідно, що зросла відвідуваність музею, що свідчить про популярність закладу, а головне дієві методи комунікації.

Реагуючи на технологічні зміни у світовій музейній практиці і прагнучи бути сучасним, перспективним та європейським закладом, центр аналізує сучасні музейні методи комунікацій, розглядає традиційні та новітні форми представ-

лення інформації та колекцій, вивчає перспективи використання інформаційних технологій у музейній діяльності для задоволення сучасного споживача культурних цінностей.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Науково-видавнича робота у музеї, яка також є елементом музейної комунікації, полягає у сукупності заходів для висвітлення наукової діяльності музейної інституції, спрямованих на підготовку і друк наукової і науково-популярної видавничої продукції, зокрема упорядкування, наукове редагування, науковий переклад/адаптацію тощо. Конкретними формами наукового результату науково-видавничої роботи є видання КАЦ «Пересопниця» (2011-2019 рр.):

1. Періодичні (буклет «Культурно-археологічний центр «Пересопниця», путівник «Культурно-археологічний центр «Пересопниця», ювілейний журнал «Культурно-археологічний центр «Пересопниця – 5 років»);

2. Серійні (збірки наукових статей «Археологічні зошити з Пересопниці, 7 випусків та «Рукописна книга з Пересопниці, 2 випуски»);

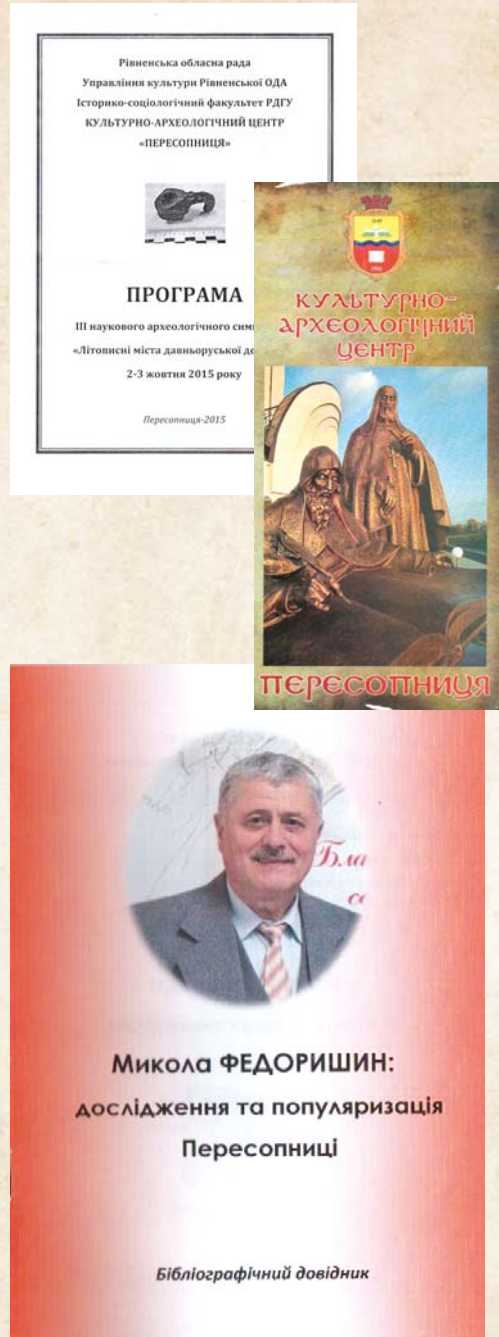
3. Науково-популярні (книги М. Федоришина «Пересопницька Русь» «Пересопниця літописна XII-XIV ст.» та «Історія монастиря у Пересопниці»);

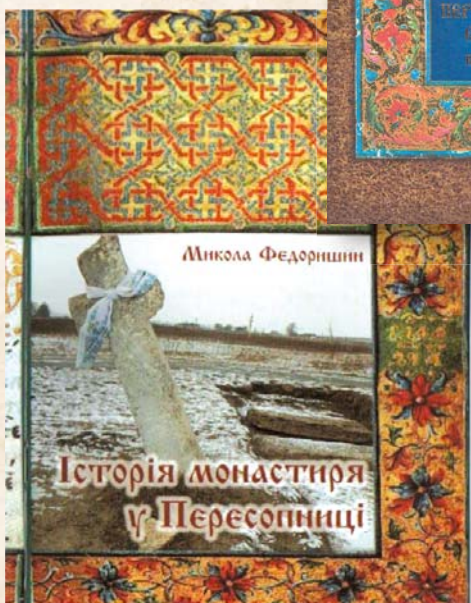
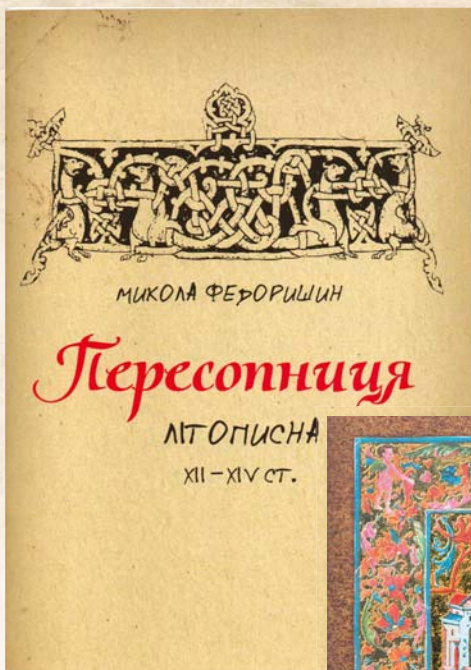
4. Науково-довідкові (буклет «Тарас Шевченко та Пересопницьке Євангеліє»);

5. Наукові (книга «Пересопницьке Євангеліє від Матвія»);

6. Літературно-художні (альманах «Літературні зустрічі над Стублою», випуск 1).

Видання центром наукових збірників, довідників, путівників та різноманітних видань сприяють поширенню відомостей про музейний заклад та його діяльність, поглиблення діалогу з відвідувачами.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИСТАВОК

Конференц-зала або виставковий зал розташований на першому поверсі у музейному комплексі. Художник Юрій Нагулко, уродженець села Гільча, повертаючись із Страсбурга, де його роботи презентували українське мистецтво, заїхав до Пересопниці. Із своєї колекції подарував для музею велику картину «Христос». Так появилася найперша виставка однієї картини.

Пізніше періодично тут виставляли своє мистецтво різні митці. Олександр Лаворик із Синьова разом із ст. науковим співробітником РОКМ Оленою Семенович організували виставку «Відгомін козацької слави». Це професійно виконані малюнки речей, знайдених при розкопках на місці битви під Берестечком і представлені в історико-меморіальному

*Юрій Нагулко,
заслужений художник України.*

Ірина Локишук (крайня зліва) – організатор виставки студентів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ

заповіднику «Битва під Берестечком».

Зачаровували туристів 40 картин з тополиного пуху майстра народної творчості, березнівчанки Ольги Осейчук, «Метаморфози Ілюзій» Людмили Дахової, художниці-аматорки Ольги Шершун.

У 2015 році з березня по серпень діяла виставка живопису художниці Г. М. Соколовської – Герби «Живописним переспів».

Виставка живопису,

**Виставка Володимира Філіпчука
«Знайомі незнайомці з волинських лісів» (коріння)**

гобелену і батика Ірини Локшук та її учнів, виставка картин у самобутньому українському стилі «Бузок», виставка скульптур із дерева журналіста і художника з Любомля Володимира Філіпчука під назвою «Знайомі незнайомці з волинських лісів» привертали увагу численних туристів.

22 травня 2019 р. у «Культурно-археологічному центрі «Пересопниця» відбулося відкриття виставки творів декоративно-прикладного мистецтва «Мистецькі лабіринти» студентів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.

Мистецька виставка налічує близько 40 масштабних творів – гобеленів, художніх виробів з дерева, художню кераміку та приурочена до 870-річчя села Пересопниця. Вражає тематика представлених робіт та професіоналізм у

виконанні виробів. Твори, що в першу чергу привертають увагу, а також розкривають тематику славнозвісної Пересопниці:

«Письмена, що доносять істину» Молодика Дмитра;

«Пересопниця» Снітка Максима;

«Святий Серафим Саровський» Хіночка Володимира;

«Барви княжого міста» Максимчук Наталії;

«Порожні люди» Гриценко Марії.

«Федір Штейнгель» Живюк Анастасії,

«Гальшка Острозька» Пігаль Тетяни,

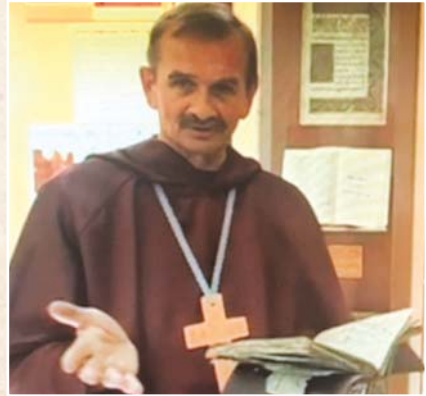
«Золота підкова» Бориса Возницького», Виноградової Тетяни та інші.

Усі представлені на виставці мистецькі твори виконані під керівництвом висококваліфікованих викладачів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва художньо-педагогічного факультету РДГУ.

МУЗЕЙНІ ІННОВАЦІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІСТЬ: ПЕРШІ СПРОБИ

У сучасній теорії та практиці музейної справи доволі часто доводиться чути такі терміни, як «інновації» та «інтерактивність». Дані поняття охоплюють доволі широкий контекст й відмінні між собою галузі музейної роботи: використання мультимедійних технологій та аудіовізуальних засобів у експозиції музею; створення віртуальних музеїв та виставок у Мере-

жі й офіційних інтернет-сторінок музею; оцифрування та стандарти програмного забезпечення для обліку музейних фондів; застосування нестандартних й творчих підходів у науково-освітній діяльності музею, музейному маркетингу тощо. Поняття музейних «інновацій» ми можемо розглядати, як в широкому так і у вузькому контекстах. У широкому розумінні музейні інновації представля-

2016 рік. Фрагменти з вистави «Великий задум княгині Заславської» у музеї Пересопницького Євангелія у виконанні народного театру «Зорецвіт» палацу культури с. Зоря.

*2018 рік.
Учні Берестівського
НВК Верзун Альбіна,
учениця 5-Б класу, і
Самко Тетяна, учениця
9-А класу, які стали
переможцями обласного
просвітянського конкурсу
“Перло многоцінне” з
княгинєю А. Заславською
(актриса Галина Цьомик-
Мартинюк, моновистава
«Сповідь княгині
Заславської»)*

ють собою докорінне переосмислення традиційних музейних практик, місця та ролі музеїв у суспільстві та культурі, що сприяє подальшій еволюції музею як особливого історично-культурного феномену, дозволяє йому належним чином відповідати на виклики сучасності й залишатися актуальним насамперед для відвідувача, місцевої громади.

Яскравим прикладом подібного інноваційного музейного розвитку стала поява у 2011 році нового музейного закладу «Культурно-археологічний центр «Пересопниця». Представники влади та громада розглядали його як соціокультурний інститут, який здатний виконувати більш активну перетворювальну роль в суспільстві. У результаті суттєвій ревізії були піддані традиційні уявлення про музей. Музей почали сприймати не як сховище музейних предметів і науково-дослідний центр, а перш за все – як інструмент соціальних й культурних перетворень, установу, яка слугує конкретним міським та сільським громадам. Такий музей дозволяє своїм відвідувачам

не просто отримувати якісь абстрактні знання або естетичні враження, а відчутти причетність до історії та самобутності своєї власної громади. КЗ «Пересопниця» за 10 років своєї діяльності вийшов за рамки традиційних завдань та функцій: ідентифікації, консервації й просвіти – і перейшов до виконання більш широких програм, які дозволяють активніше брати участь в житті суспільства й повніше інтегруватися в оточуюче середовище (благоустрій центру села Пересопниця, створення паркових зон, відродження прадавнього монастирського комплексу на урочищі «Пастівник», проведення екскурсійної діяльності поза межами музею – на замчищах Жукова та Білгорода, замках Клевани та Олики, на місці загибелі повстанського художника Ніла Хасевича у Сухівцях). Таким чином, інноваційний аспект полягав у пріоритетності соціальної місії музеїв над їх традиційними функціями (забезпечення належних умов зберігання й експонування колекцій, обслуговування відвідувачів і т. д.).

Поняття «інновацій» у їх вузькому значенні можна звести до використання інтернет-ресурсів, аудіовізуальних, мультимедійних засобів у експозиційній та фондовій роботі музею.

Загалом цифрові технології в експозиційному просторі музею використовуються у двох взаємопов'язаних аспектах: у вигляді технічної апаратури та як експонати й музейні предмети. У першому випадку інноваційний потенціал технічної апаратури слугує для розкриття сценарію експозиції, а цифрове обладнання виконує допоміжну роль. У даному контексті мультимедіа в музеї стають самостійним об'єктом мистецтва. Спеціально створена аудіо-медійні програма «Голос Пересопницького Євангелія», технічні можливості яких дозволяють відвідувачам відчувати себе в «іншій» реальності, вони чують голосовий текст староукраїнською мовою XVI століття. Відвідувачі слухають цікаві фрагменти текстів з Пересопницького манускрипту.

Інновації в науково-фондовій музейній роботі – це насамперед оцифрування музейних предметів та створення відповідного програмного забезпечення для обліку музейних фондів. Таку роботу розпочала зберігач фондів Оксана Чапайло.

Інтерактивність – це взаємодія, процес комунікації, який передбачає двосторонній діалог між учителем та учнями (викладачами і студентами), метою якого є перетворення узагальненої інформації в особистісні знання. Інтерактивність виступає в якості базового принципу музейно-педагогічної діяльності й акцентує увагу на необхідності створення ефективного дидактичного середовища у музеї. Протипага цьо-

Андрій Оленич демонструє майстер-клас з давньоруського гончарства

му, як правило, традиційні методи, які представляють в основному однамітні екскурсії, характерною особливістю яких є відсутність зворотного зв'язку між музейними працівниками й відвідувачами, які виступають в ролі пасивних слухачів. Якоюсь мірою спробував змінити цю ситуацію проект «Скрипторій XVI століття» у музеї Пересопницького Євангелія. Екскурсовод запрошує відвідувачів спробувати себе в ролі середньовічного писаря. Очеретяна відточена паличка, чорнило, майже пергаментний папір. Відвідувач користується абеткою Івана Ужєвича, текстами з Пересопницького Кодексу. На нашу думку, поняття музейної «інтерактивності» стосується у першу чергу науково-освітньої галузі діяльності музею.

Інтерактивність науково-освітньої

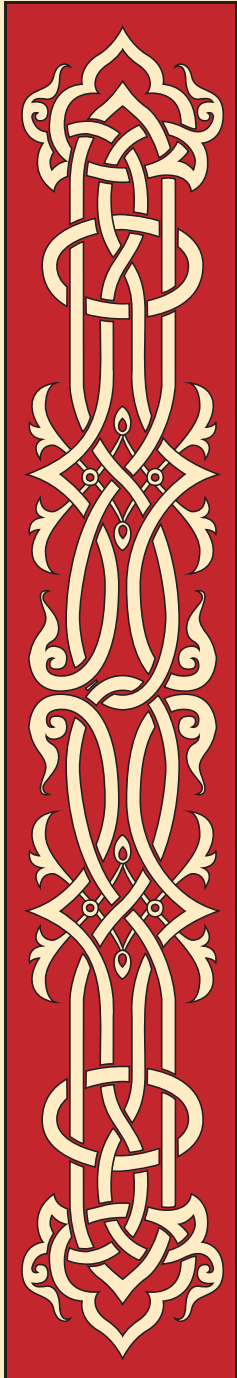

*Майстер-класи
із давньоруського
плетіння*

роботи музею проявляється у диференційованому підході до різних категорій відвідувачів, впровадження в традиційну екскурсію ігрових та театралізованих елементів, можливості для відвідувачів тактильного доступу до експонатів. Так, у археологічному музеї відвідувачі можуть одягнути на голову шолом, взяти до рук меч та щит. Це інтерактивна екскурсія акцентує увагу на оригінальних експонатах, цікавих фактах, захоплюючих легендах.

Ще однією точкою перетину «інновацій» та «інтерактивності» можна вважати музейний маркетинг. Одним із визначальних напрямків музейного маркетингу є в першу чергу ефективна стратегія залучення відвідувача до музею. Відтак музей повинен бути актуальним, цікавим, відомим, створювати належні умови для проведення вільного часу в контексті сучасних тенденцій «цивілізації дозвілля» тощо. Саме тому в музейному маркетингу органічно взаємодіють з одного боку інноваційні методики (паблік рілейшнз (ПР), пабліситі – техніка успішного формування іміджу, партнер-

ські відносини (Мирогощанський аграрний коледж, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Київський національний університет права, історико-соціологічний факультет РДГУ) та ін., а з іншого – інтерактивні (створення в музеї рекреаційних паркових зон – парк «Монастирський» та сквер імені княгині Анастасії Заславської, зон відпочинку – зварити куліш, фіто-чай, ігрового простору – постріляти з лука, музейного кіоску та ін.). Загалом, інновації та інтерактивність музейного маркетингу мають спільний знаменник, означений поняттям «маркетинг інновацій», який може бути інтерпретований як сукупність дій, прийомів, методів, систематична активність суб'єктів економічних відносин щодо розробки і просування на ринку нових товарів, послуг та технологій для задоволення потреб і запитів споживачів (суспільства) у більш ефективний, ніж у конкурентів, спосіб на основі оновлення та підвищення рівня складових потенціалу підприємства, пошуку нових напрямів та засобів його використання з метою отримання при-

бутку та забезпечення умов тривалого виживання й розвитку на ринку.

Музейна інтерактивність зосереджується в галузі науково-освітньої діяльності музею та пов'язана насамперед із музейною педагогікою й використанням інтерактивно-педагогічного потенціалу фестивалів історичної реконструкції. Щорічно на фестивалі «Русь Пересопницька» відвідувач мав можливість «занурення» в історичне середовище. Театралізація історичних подій для показу окремим туристичним групам. Весь жіночий колектив музею, наукові, творчі та технічні працівники виконують на заходах важливу кулінарну місію – годують варениками з картоплею учасників фестивалю.

У 2016 році аматорський театр «Зорецвіт» палацу культури села Зоря Рівненського району поставив у музеї для учасників щорічного свята духовності і культури (22 травня) музейну виставу «Великий задум княгині Заславської» (автор М. Федоришин, режисер А. Матвієва). У цьому творі – проблема мовного питання для українців-русинів, актуалізація якого не зникла і нині, через 460 років.

22 травня 2018 року у музеї Пересопницького Євангелія відбувся дебют моновистави М. Федоришина «Сповідь княгині Заславської» для учасників свята духовності і культури. Роль княгині Заславської зіграла заслужена артистка України Галина Цьомик-Мартинюк.

Дуже часто музейні інновації та інтерактивність перетинаються, взаємно доповнюючи при цьому одне одного. Особливо яскраво це проявляється у використанні інноваційного потенціалу новітніх технологічних досягнень під час проведення інтерактивних тематичних екскурсій (Тарас Шевченко та Пересопницьке Євангеліє).

Інноваційні та інтерактивні аспекти музейного маркетингу в комплексі та взаємодії дозволяють залучити до музею нових відвідувачів, фінансові ресурси та зробити музейний товар конкурентноздатним на ринку культурних послуг.

IV. ДОДАТКИ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 18 серпня 2010 р. N 1693-р

Київ

Про підготовку та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія

1. Утворити Організаційний комітет з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія згідно з додатком.

Голові Організаційного комітету затвердити його персональний склад.

2. Затвердити план заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія, що додається.

3. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, Національній академії наук забезпечити виконання затвердженого цим розпорядженням плану заходів у межах відповідних бюджетних призначень та за рахунок інших джерел.

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

Інд. 28

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 18 серпня 2010 р. N 1693-р

ПЛАН

заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія

1. Організувати та провести в м. Києві урочисті заходи з нагоди відзначення
450-річчя Пересопницького Євангелія.

*Національна академія наук,
МКТ, Держкомнацрелігій.*

2. Провести:

- у закладах культури та навчальних закладах тематичні виставки, науково-практичні конференції, засідання за круглим столом, присвячені 450-річчю Пересопницького Євангелія.

*Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні,
Київська та Севастопольська держадміністрації, МКТ, МОН,
Національна академія наук.
2010-2011 роки;*

- у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського міжнародну наукову конференцію, присвячену 450-річчю Пересопницького Євангелія, та книжкову виставку «Пересопницьке Євангеліє - 450 років».

*Національна академія наук.
2011 рік.*

3. Підготувати цикл радіо- та телепередач, присвячених 450-річчю Пересопницького Євангелія.

*Рівненська облдержадміністрація, Держкомтелерадіо.
2010-2011 роки.*

4. Здійснити:

- видання книги «Пересопницьке Євангеліє 1556-1561. Дослідження. Транслітерованій текст. Словопокажчик», доповнене з урахуванням наукових досліджень останніх років.

*Національна академія наук.
2011 рік;*

- видання наукових та науково-популярних праць (монографій, альбомів тощо), присвячених Пересопницькому Євангелію;

- підготовку та видання інформаційних матеріалів, зокрема буклетів, листівок, календарів, присвячених 450-річчю Пересопницького Євангелія.

*Рівненська облдержадміністрація, Національна академія наук.
2010-2011 роки.*

5. Забезпечити:

- випуск та введення в обіг присвяченого ювілею художнього немаркованого конверта.

*Мінтрансв'язку.
2011 рік;*

- виготовлення та введення в обіг ювілейної монети «450 років Пересопницькому Євангелію».

*Національний банк (за згодою).
I квартал 2011 року;*

- висвітлення у засобах масової інформації заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія.

*Держкомтелерадіо.
2010-2011 рік.*

6. Установити у с. Пересопниця:

- в'їзний знак «Пересопниця – батьківщина української першокниги».

*Рівненська облдержадміністрація.
2010 рік;*

- хрест на місці колишнього Пересопницького монастиря;

- вказівні знаки до об'єктів, пов'язаних з історією Пересопницького Євангелія.

*Рівненська облдержадміністрація.
2010-2011 роки.*

7. Забезпечити:

- розвиток соціальної інфраструктури с. Пересопниця;

- реконструкцію автомобільних доріг до с. Пересопниця та сільського клубу,

проведення робіт з упорядкування території, прилеглої до пам'ятного знака

«Пересопницьке Євангеліє».

*Рівненська облдержадміністрація.
2010-2011 роки.*

На виконання Указу Президента України від 17 грудня 2009 року № 1069/2009 «Про відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія», Постанови Верховної Ради України від 12 травня 2010 року № 2175-VI «Про відзначення на державному рівні 450-ї річниці Пересопницького Євангелія», розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2010 року № 1693-р «Про підготовку та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія», доручення Кабінету Міністрів України від 12.01.2010 № 73075/1/1-09:

1. Затвердити план заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія (далі – план заходів), що додається.

2. Виконавцям забезпечити виконання плану заходів у межах відповідних бюджетних призначень та за рахунок інших джерел.

3. Контроль за виконанням розпорядження покласти на заступника голови облдержадміністрації Губанова О.В.

Голова адміністрації

В.Бертауї

ПЛАН заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія

1. Провести урочисті заходи з нагоди відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія, в тому числі науково-практичні конференції, фестиваль духовної музики.

*Управління культури і туризму, управління освіти і науки
облдержадміністрації, Рівненська райдержадміністрація.*
2011 рік.

2. Провести у навчальних закладах та закладах культури області тематичні виставки, засідання за круглим столом, присвячені 450-річчю Пересопницького Євангелія.

*Управління освіти і науки, управління культури і туризму облдержадміністрації,
райдержадміністрації, виконкоми рад міст обласного значення.*
2011 рік.

3. Забезпечити висвітлення у засобах масової інформації заходів з підготовки та відзначення 450-річчя Пересопницького Євангелія.

*Відділ забезпечення діяльності керівництва облдержадміністрації апарату облдержадміністрації,
головне управління з питань внутрішньої політики та інформації облдержадміністрації.*
2010 – 2011 роки.

4. Підготувати цикл радіо- та телепередач, присвячених 450-річчю Пересопницького Євангелія.

Рівненська обласна державна телерадіокомпанія.
2010 – 2011 роки.

5. Здійснити підготовку та видання інформаційних матеріалів (буклетів, листівок, календарів тощо), присвячених 450-річчю Пересопницького Євангелія.

*Управління культури і туризму, головне управління з питань внутрішньої політики
та інформації облдержадміністрації, Рівненська райдержадміністрація.*
2011 рік.

6. Здійснити підготовку та видання наукових та науково-популярних праць (монографій, альбомів тощо), присвячених Пересопницькому Євангелію.

*Головне управління з питань внутрішньої політики та інформації,
управління культури і туризму облдержадміністрації, Рівненська райдержадміністрація.*
2011 рік.

7. Провести конкурс творчих робіт та видати збірку кращих учнівських творів, присвячених 450-річчю Пересопницького Євангелія.

*Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації,
виконкоми рад міст обласного значення.*
2011 рік.

8. Розробити та затвердити в установленому порядку Генеральний план с. Пересопниця.
Рівненська райдержадміністрація, головне управління з питань будівництва та архітектури облдержадміністрації.
2010 – 2011 роки.

9. Створити «Археологічний центр у Пересопниці».
Рівненська райдержадміністрація, управління культури і туризму, головне управління з питань будівництва та архітектури облдержадміністрації.
2010 – 2011 роки.

10. Установити у с. Пересопниця: в'їзний знак «Пересопниця – батьківщина української першокниги».
Рівненська райдержадміністрація, служба автомобільних доріг у Рівненській області.
2010 – 2011 роки;

– хрест на місці колишнього Пересопницького монастиря.
Рівненська райдержадміністрація.
2010 – 2011 роки;

– вказівні знаки до об'єктів, пов'язаних з історією Пересопницького Євангелія.
Рівненська райдержадміністрація, служба автомобільних доріг у Рівненській області.
2010 – 2011 роки.

11. Провести реконструкцію автодоріг до села Пересопниця.
Служба автомобільних доріг у Рівненській області, Рівненська райдержадміністрація.
2010 – 2011 роки.

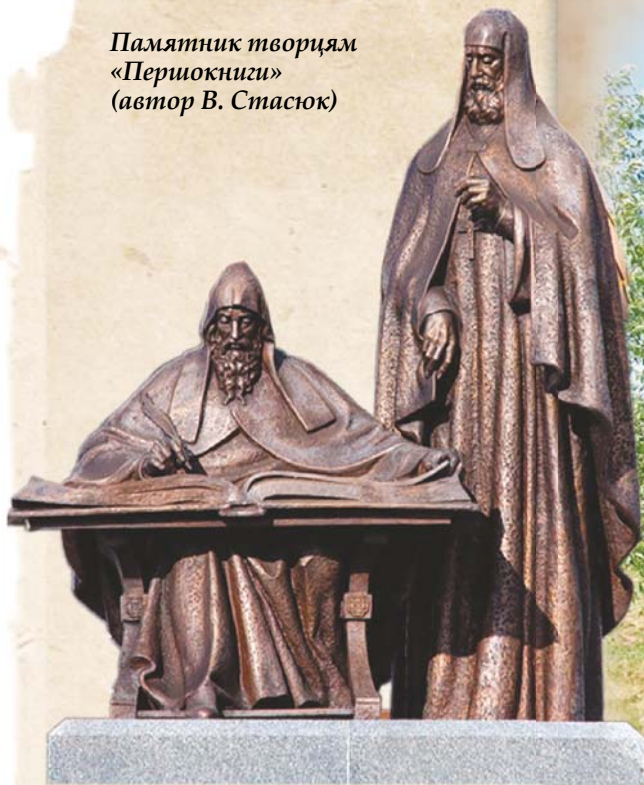
12. Забезпечити проведення робіт з упорядкування території, прилеглої до пам'ятного знака «Пересопницьке Євангеліє»: стоянка автотранспорту, майданчики для розміщення наметових містечок туристів, об'єкти громадського харчування, торгівлі, побутового, медичного і санітарно-гігієнічного обслуговування.
Рівненська райдержадміністрація.
2010 – 2011 роки.

13. Забезпечити розвиток соціальної інфраструктури і стабільне енергопостачання с. Пересопниця.
Рівненська райдержадміністрація.
2010 – 2011 роки.

Заступник голови – керівник апарату облдержадміністрації

А. Лавренчук

*Памятник творцям
«Першокниги»
(автор В. Стасюк)*

*На конференції у Львові
з Ігорем Маланчуком*

*Роман та Яромир – прапороносці.
Пересопниця -2011.*

Експурсія

*Напередодні.
Промоція Пересопниці
від сільського голови
Р. Іванчука*

*Маланка з Белелуї
у Пересопниці*

*5 років минуло. Іван Ветров,
Ярослава Гаврилова, Сергій Паладійчук*

2014. Водохрещенські мисливці
(реконструктори УПА)

Водохреща
на Стублі

Фольклористи Волині:
М. Федоришин та І. Хмільєвська (Луцьк)

Сімейний дует
Кондратюків Вікторії та Діани

Ярослав і Дзвенислава -
артисти

На Купала
з Іриною
Шаульською

ФЕСТИВАЛЬ ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ
«РУСЬ ПЕРЕСОПНИЦЬКА» (2012-2017 рр.)
(Автор проекту Микола Федоришин)

*Вершник
на фестивалі*

ЗМІСТ

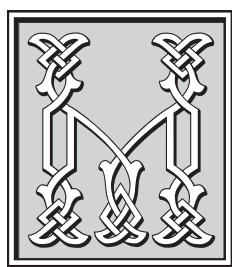
Від автора	3
РОЗДІЛ I. ПЕРЕСОПНИЦЯ САКРАЛЬНА	5
РОЗДІЛ II. ПЕРЕДУВАННЯ: ВІД ІДЕЇ ДО ВІДКРИТТЯ МУЗЕЮ У ПЕРЕСОПНИЦІ (1981 – 2011 рр.)	13
1. Задум. 1981 рік	14
2. Радухівка. Музей у сільраді. 1983 рік	15
3. Клевань. Пересопницькі артефакти у експозиції районного краєзнавчого музею. 1983 -1992 рр.	16
4. Пересопниця. Пам'ятний знак ПЕРШОКНИЗІ. 1989 рік.	17
5. Музейний куточок у клубі	18
6. Свято духовності і культури	20
7. Попередні проекти музейного комплексу у Пересопниці	24
8. Презентація музейного комплексу мешканцям села Пересопниця	28
9. Життєве кредо голови РОДА Василя Берташа: креативність і прагматичність	30
10. Олександр Гусарук: керівник будівництва	32
11. Нагляд археологів за земляними роботами. Нові артефакти	34
12. Заходи присвячені 450 річчю Пересопницького Євангелія	37
13. Музей не освячували: церковне протистояння	40
РОЗДІЛ III. МУЗЕЙНИЙ КОМПЛЕКС «ПЕРЕСОПНИЦЯ»	41
1. Відкриття культурно-археологічного центру «Пересопниця»	42
2. Урочисте святкування в Пересопниці за участі євангельських церков	45
3. Крок за кроком: організаційна робота	47
4. Постійне творення експозиції: науково-експозиційна робота	53
5. Науково-дослідницька робота та навчальні програми	61
6. Пошукова робота та фонди	69
7. Культурно-освітня робота: державні свята, фестивалі, празники народної традиційної культури, конкурси, ювілейні заходи	75
8. Науково-популяризаційна робота або музейний піар	84
9. Видавнича діяльність	88
10. Організація виставок	90
11. Музейні інновації та інтерактивність: перші спроби	92
РОЗДІЛ IV. ДОДАТКИ	97

Історико-краєзнавче видання

ФЕДОРИШИН Микола Васильович

460 років Пересопницького Євангелія
30 років Незалежності України
10 років КЗ «Культурно-археологічний
центр «Пересопниця»

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

УЗЕЙНИЙ
КОМПЛЕКС
У ПЕРЕСОПНИЦІ

10 РОКІВ МАНУЛО

КНИГА ВИДАНА ЗА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ:

Берташа Василя Михайловича

Гусарука Олександра Івановича,

засновника та керівника будівельної компанії «Група Смарт»

Пелеха Юрія Володимировича,

доктора педагогічних наук, професора,

проректора Рівненського державного гуманітарного університету

Товариства української мови

(м. Чикаго, США)

Голова - **Віра Боднарук**

Дідули Івана Семеновича

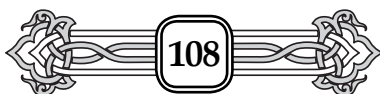
Хмилецького Олексія Віталійовича

Редактор – Василь Туз.

Верстка, художнє оформлення великих літер – Павло Шуляк.

У книзі використані світлини автора та світлини, які доступні у соціальних мережах.
На обкладинці – головна споруда КЗ «Культурно-археологічний центр «Пересопниця»,
малюнки з Пересопницького Євангелія.

Друк:

Про автора

Микола Васильович Федоришин нар. 24.12.1958 року у с. Сухівці Рівненської області. Менеджер культури, фахівець культурно-освітньої, музейної роботи та охорони пам'яток культурної спадщини. Закінчив Рівненський державний гуманітарний університет (магістр-культуролог) та аспірантуру Східноєвропейського національного університету (дисертація «Феномен Пересопниці у історико-культурному дискурсі»). Підвищував кваліфікацію по програмі «Збереження історичного середовища міст» у м. Вустер, США (2009).

Працював завклубом с. Іскра (суч.Новожуків), керівником відділів культури Рівненського райвиконкому та Рівненської міської управи, гол. адм. театру ляльок, директором художньо-виробничого комбінату РОО НСХУ, начальником відділу іноваційних проектів РЕГІ, заступником начальника-начальником відділу охорони культурної спадщини управління культури Рівненської ОДА, директором ПП «Інститут збереження культурної спадщини», директором Культурно-археологічного центру «Пересопниця».

Написав книги про історію і культуру Пересопниці: «Пересопницька Русь» (2001), «Пересопницька Першокнига» (2005), «Пересопниця літописна XII–XIV ст.» (2013), «Історія монастиря у Пересопниці» (2016), «Монастир у Пересопниці. Дивовижна мандрівка крізь туман» (2017–2021), уклав книги «Першокнига» (1994 р.), «Пересопницьке Євангеліє від Матвія» (2017 р.), музейні путівники. Крім того, опубліковано у наукових виданнях України та Білорусі біля 30 статей-досліджень з історії княжого міста та першокниги.

